Published and distributed under permit (No. 781), authorized by Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

РІК ЗАЛОЖЕННЯ 1893.
„СВОБОДА" "LIBERTY"
виходить три рази на тиждень
ВІВТОРОК, ЧЕТВЕР І СУБОТУ
накладом
„УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ"
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
Всі листи, моні-ордери і чеки треба висилати на адресу „SVOBODA".

СВОБОДА

ESTABLISHED 1893.
„SVOBODA" ("LIBERTY")
THE UKRAINIAN NEWSPAPER
published three times a week
Tuesday, Thursday and Saturday,
by UKRAINIAN NAT'L ASSOCIATION
at 83 Grand St., Jersey City, N. J.
The best advertising medium.
Rates furnished on application.

ОКРЕМЕ ЧИСЛО 4 ЦЕНТИ — Урядовий орґан Українського Народного Союза — "SVOBODA" — Official organ of Ukrainian National Association. — SINGLE COPY 4 CTS.

РІК XXVIII. ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ., СУБОТА, 23-го ЖОВТНЯ 1920. ЧИСЛО 128. VOL. XXVIII. JERSEY CITY, N. J., SATURDAY, OCTOBER 23, 1920. No. 128.

ХОЛЄРА У СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ.

ГЕНЕРАЛЬНИЙ СТРАЙК В ПОЛЬЩІ.

УКРАЇНСЬКІ ВІСТИ.

АЗІЙСЬКА ХОЛЄРА В ГАЛИЧИНІ.

ВАРШАВА, 20. жовтня. (Жидівське пресове Бюро). **У Східній Галичині вибухла азійська холєра. 17 випадків трафилося коло Бучача. На холєру померло вже 11 людий.**

БУДЕННИЙ ВОЮЄ ПРОТИ СОВЕТІВ РАЗОМ З ПОВСТАНЦЯМИ.

ПАРИЖ, 20. жовтня. — Генерал Буденний, давнійший провідник русскої советської армії, бореться тепер проти советів і злучився з українськими повстанцями. Такі відомости дістала сьогодня російська амбасада в Парижі. Його кіннота бе немилосердно советські відділи. **Командант дванайцятої русскої армії обіцяв мілїон рублів нагороди тому, хто доставить йому Буденого — живого або мертвого.**

ПОГРОМИ ЩЕ НЕ ПЕРЕВЕЛИСЯ.

БЕРЛІН, 21. жовтня („Ді Цайт") Українці, які прибули до Відня, розповідають, що в Каменці Подільськім Петлюрові ватаги зробили погром, в якому згинуло около 100 людий. Подробиць брак.

ЖАТКОВИЧ АМЕРИКАНІЗУЄ ПІДКАРПАТСЬКУ УКРАЇНУ.

Михайло Ганчин, звісний угро-руський провідник в Америці, вернув не давно з Підкарпатської України і в нюйоркській газеті „Глоб" подає свої враження про Чехословакію, слухи про Росію і большевиків, а при тім подає характеристику Дра Юрія Жатковича, губернатора Русинії".

Про Жатковича він висловлюється лише з похвалами. По мировій конференциї в Парижі, Жатковим був предсідателем русинського Народного Зібрання, впровадив до краю гру в мяча („бейз бол"), пустив правительство на гладку дорогу. Його іменовано першим губернатором Русинії, він єсть ідолом народу, він уложив начерк конституції для свого краю і приготовив все до виборів, підчас котрих він може бути вибраним найвисшим урядником, коли лише схоче.

Але він не хоче там бути нічим, бо він цінить Америку понад все, і коли він буде певним, що Русинія дасть собі раду, він полишить свое становище урядника і верне до Гомстед Па, на свою адвокатську практику.

„Кромі того" — каже Ганчин — я думаю, що він тужить за давною льоджею Елків, де він колись був шанованим провідником. Я думаю, що льоджа Елків, це одинока інституція, якої він не міг впровадити на Русинії".

Можливість торговлі між Україною і Злученими Державами.

Один із поважнійших нюйоркських торговельних економічних журналів „Export Trade and Exporters' Review" в статті: „Скриті можливости торговлі між Україною і Злученими Державами Америки" в 20. числі з 7. серпня с. р. дає економічний огляд України, її природних богатств і виробів і зазначує, що навязання тісних торговельних взаємин між Америкою і Україною може бути корисним для обох сторін. До статті долучена географічна статтяя України й географічні нарис.

Вибори на Угорській Україні.

Чеська газета „Трібуна" доносить, що вибори на Угорській Україні відбудуться в грудні. Перед виборами буде переведена виміна гроший.

Українське Товариство Прихильників Освіти у Відні.

Безвихідне положення українського студентства, яке опинилося за кордоном і там беться з матеріяльною нуждою, примусило його шукати виходу. В тій цїли заснувалося у Відні Тов. Прихильників Освіти. Тов. є аполітичне. Мета: дати негайно матеріяльну поміч тим студентам, які не мають спромоги успішно працювати науково і тим способом скріпити їх моральні і фізичні сили до покінчення студій. Тов. видало відповідну відозву „До всіх Українців".

Так мається справа з тим студентством, що є за кордоном і хоч беться з матеріяльною нуждою, то все таки продовжує свої студії. Щож буде з тою частиною нашого студентства, яке розсияне по наших селах і місточках без ніяких засобів і виглядів для покінчення початої науки? Що буде з тими, що покінчили гімназії в минулім шкільнім році? Львівський університет остає далі недоступний нашій молоді. Загал українського громадянства повинен призадуматися над розвязкою цеї справи.

Надмір овочів на угорській Україні.

Сегорічний урожай овочів на Угорській Україні дуже обильний. Велика скількість сливок, грушок і яблок перевисшує значно потребу краю. Також дуже добре заповідається збір винограду. Французькі і німецькі купці роблять великі замовлення на овочі.

Померли на Україні:

Д-р Коцовський зі Львова, о. Ганицький з Зимної Води, о. Романюк з Сердиці к. Львова, о. д-р Гортинський, пор. Калинович, пор. Пашко з Чернович, сотник арт. Білинський, пор. Шарковський, четар Живко, вгер. четар Ганкевич з Деренівки, сотник проф. Паньчак, пор. Крук, о. Петрушевич (пом. 15/II. 1920, похований у Слобідці коло Бірзули), сотник Щуровський, сотник Залїнський кинувся під поїзд коло Одеси (в 5. мая с. р.), сотник Гаврилюк Ілько (втопився в ріці Бозі коло Миколаєва під Одесою), д-р Микита зі Львова і академік Гула з Рогатинщини.

В Одесі померли: отаман Гарабач зі Львова, четар Старосольський, сотник Ионак Фрайндентаг з Відня.

Виступлення соціялдемократів з уряду Петлюри.

Після рішення Центр. Комітету У. С. Д. Р. П., два остані соціялдемократи, які персонально оставали ще в кабінеті Петлюри, а саме: Андрій Лівицький, міністер судівництва і голова дипломатичної місії в Варшаві та міністер шляхів Сергій Тимошенко—дня 23. вересня с. р. внесли свою димісію. Димісія обох міністрів принята.

Сень Горук, звільнений з табору в Архангельську і переїхав с. м. до Кожухова під Москвою як інтернований.

Генерал Микитка і Ціріц сидять з денікінськими і польськими офіцирами в Кожухові. Микитка психічно хорий.

Петро Франко, звільнений з табору в Кожухові, переїхав 9. с. м. до Харкова, де став перекладчиком у одному видавництві.

Сотник Ващук з жінкою і дитиною є в Вороновиці біля Винниці.

Д-р Матвій Яворський і пр. Богдан Загайкевич є в Харкові.

Отаман Бубела перебув тиф і сидить з жінкою в інмецькій кольонії під Одесою і працює в конторі.

З ПОЛЬЩІ.

В ПОЛЬЩІ ВИКЛИКАНО ГЕНЕРАЛЬНИЙ СТРАЙК.

ВАРШАВА, 21. жовтня. (А. П.). — **Генеральний страйк проголошено сьогодня в Польщі на знак протесту проти плянованого створення висшої палати парляменту на підставі нової конституції, над котрою комісія працювала більше ніж рік.**

(У Варшаві станули трамваєві возн, а реставранти і богато торговель позамикано. Відбуваються масові віча під голим небом, а процесія, зложена з кількох тисяч людий, пійшла перед сойм і передала резолюцію.

ПАРЛЯМЕНТАРНА БОРОТЬБА В ПОЛЬЩІ.

ВАРШАВА, 21. жовтня. (Пр. Тел.). — Коли прийде на дневний порядок сойму справа нової конституції, то без сумніву, розпічнеться нова, завзята боротьба. Вона може мати вплив на розвиток польської історії. Коли конституція буде добра, вона скріпить Польщу; коли слаба, зруйнує її, як зруйнувала у 18 століттю.

Теперішний сойм скликано лише на уложення нової конституції. Опісля мали би прийти вибори нового президента. Пляни конституції основуються на взірци Англії і Франції, а не має нічого з польського характеру. Це не вдоволяє соціялістів, котрі хочуть увести богато поправок. Між иншими вони хочуть завести робітничі палати для обдумування законодавства в справах робітників.

Пропонована свобода шкіл, мови і релігії для Жидів стріне мабуть велику опозицію — і то в соймі та в газетах.

Майже певним єсть, що проект автономії для непольських провінцій буде вбитий, бо чехерез те треба би завести німецьку мову як урядову в Познанщині, а українську в українських землях і в Галичині. Також сама доля стріне мабуть пропозицію відділити церков від держави.

Одну одна[к] важну пропозицію надіються перевести соціялісти, а то безпосередний вибір президента загальним голосованнем, як це єсть в Злучених Державах. Тим способом вони надіються вибрати поновно дотеперішного голову держави, генерала Пілсудского.

УКРАЇНСЬКІ І БІЛОРУСЬКІ ЗЕМЛІ ДЛЯ ПОЛЬСЬКИХ СЛАДАТІВ?

ВАРШАВА, 20. жовтня. — Генерал Пілсудскі видав маніфест до армії з нагоди закінчення ворожнечі з Росією в понеділок, по близько дволітній війні. Він взиває жовнирів до терпеливости тому, що дійсна війна ні скінчилася, бо не підписаний ще мировий договір. Він висловлює надію, що жовнирі розвинуть тусаму енергію в мирній праці, як було на полі бою.

Він (Пілсудскі) запропонував правительству, щоб часть території, заяку воювали жовнирі повинна бути віддана на власність тих, котрі служили молодій републиці.

(З того мож заключати, що тою частию території, є лише часть, здобута на Росії, значить білоруська та українські землі — ред.)

ПОШЕСТЬ ТИФУ У ВАРШАВІ.

ВАРШАВА, 20. жовтня. — У Варшаві вибухла пошест тифу. Міністерство здоровля старається запобігти лиху. Думають, що буде заведена кварантана для всіх людий, що приїздять і виїздять з Варшави.

ПОЛЬЩА ТАКИ НЕ ХОЧЕ ВІДРЕЧИСЯ ВИЛЬНИ.

ПАРИЖ, 21. жовтня (А. П.). — На ноту Франції й Бритaнії, вислану до Польщі, щоб вона відріклася окупації Вильна, наспіла вже відповідь, як це оголошує міністерство закордонних справ. Відповідь дійсно така, як подано неурядово в газетах. Польща висловлює здивовання, що Франція й Англія висилають ноти, не провіривши наперед справи.

Польське правительство ані не полагоджує ані не відкидає домагання, щоби Польща відреклася генерала Желіговского, але домагається слідство і каже, **що Литва не є державою.**

ЛИТВА МОБІЛІЗУЄТЬСЯ.

ВАРШАВА, 20. жовтня (А. П.). — Відносини межи Польщею і Литвою стають щораз більше натягнені, після реляції М. Камінского польського посла в Латвії, який був на конференції балтійських держав в Ризі.

Литва рішена виступити против Польщі всіми силами. Литовська армія, як доносить телеграма з Гродна, мобілізується. До війска покликано всіх мущин до 45 року життя. Сказано, що німецькі офіцири є інструкторами.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

З РОСІЇ.

СТЕЙТ СЕКРЕТАР КОЛБІ НАДІЄТЬСЯ СКОРОГО УПАДКУ СОВЕТІВ.

ВАШІНГТОН, Д. К., 21. жовтня (Пр. Тел.). — Большевизм в Росії стоїть вже лише на одній нозі, — думає американський секретар закордонних справ Бейнбридж Колбі.

Він сказав це сьогодня пополудни перед представниками преси. Селяни в Росії покидають большевицький лад і творять місцеві комуни незавнсимо від московського советського правління і незавнсимо одну від другої. Такі звідомлення прийшли д остейт департаменту.

Що одначе прийде по большевизмі, — отсе питанне, яке виринає тепер. Нахил селян до місцевої самоуправи посуває думку, що Земства і инші місцеві адміністраційні тіла здїйснуть власть в свої руки. З них хиба повстане якесь загальне одно правительство.

В РОСІЇ ПАНУЄ ЛАД — КАЖЕ АНГЛІЙСЬКИЙ ПИСМЕННИК.

ЛОНДОН, 21. жовтня. — Відносини в Петрограді представляються одним реченнєм так. „Голод і недостача, але порядок". Так сказав британський письменник Г. Г. Веллс, коли він вернув вчера вечером з Росії.

Він сказав, що в Росії нема ніяких повстань ані заворушень. „Все те єсть лише губбуг" — закінчив він.

СОВЕТИ ВИПУСКАЮТЬ БРИТІЙСЬКИХ БРАНЦІВ.

МОСКВА, 14. жовтня (А. П.). — Згідно з умовою межи советським русским і британійським правительством, всі британійські бранці і ті, що сидять у вязниці, мають бути відослані домів, почнаючи з днем 20 жовтня. Ті що зістають, мають підписати заяву, що роблять так з власної волі.

Тепер є 5 Американців увязнених в Москві, богато є задержаних з ріжних причин, а деякі не могли виїхати в 1918 році. Загальне число американських горожан в Росії виносить около 300 людий.

ВІРМЕНІЯ ВІДКИНУЛА УЛЬТИМАТ СОВЕТІВ.

ПАРИЖ, 21. жовтня. — Русское советське правительство вислало ультимат до Вірменії, як про це доходять вісти з Вірменії до французького міністерства закордонних справ. Совети домагаються від Вірменії, щоб вона дозволила сейчас на переїзд советських військ через Вірменію, щоб вони могли злучитись з турецькими націоналістами в Малій Азії. Вірменія відкинула ультимат.

У французьских урядових кругах висловлюють переконанне, що наслідком відкинення ультимату прийде до завзятої боротьби у Вірменії. Вірменія зажадала помочі від Аліянтів, але до тепер ще нема ніякого рішення.

НЕБЕЗПЕКА ВІЙНИ НАД БАЛТИЙСЬКИМ МОРЕМ.

РИГА, 20. жовтня (А. П.). — Біженці, які вершають з полудня Росії, кажуть, що Валдемар Грінберг, латвійський комісар для Росії, зістав застрілений в Катеринодарі 10 днів перед тим, заки підписано мировий договір межи Латвією й Росією. Таксамо латвійські війска, замість розоружити й відіслати домів, посилають большевики на полудневий фронт до війни проти Врангля. Латвійські горожани, посаджені у вязницю в Москві, розпочали голодовий страйк.

Латвійського амбасадора совети не пустили до Росії, його заступникови не дали мешкати в посольській палаті лише казали йому примiститися в готелю на горі, а на долі помістили советські бюра. Все те викликає негодовання Латвії проти советів і може викликати новий конфлікт.

АМЕРИКАНСЬКІ ВІСТИ.

ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТОК АМЕРИКИ МАЄ ВИНОСИТИ 4 БІЛІОНИ В 1921 РОЦІ.

ВАШІНГТОН, 20. жовтня. — Секретар скарбу, Девид Ф. Гюстон, виголосив сьогодня промову перед конвенцією Стоваришення Американських Банкирів. Говорячи про державні фінанси, Секретар сказав, що внутрішний податок на 1921 рік винесе не більше як 4 біліони долярів, значить меньше о півтора біліона ніж в попередньому фіскальному році.

Зібрані на конвенції банкирі приняли одноголосно плян, щоби створити нову корпорацію, коштом 100 міліонів долярів щоби взяти заграничну торговлю в свої руки.

РОБІТНИКИ ГОДЯТЬСЯ НА ЗНИЖЕННЄ ПЛАТНІ.

ФОЛЛ РІВЕР, МАСС., 21. жовтня. — „Масоїт Менюфектюринг Компані" оголосила сьогодня, що її робітники самі запропонували знижку платні з огляду на те, що компанія оголосила, що замкне фабрику і розпустить робітників. Цей крок хотіла зробити компанія тому, що, публика відмовляється купувати товари по теперішній ціні.

Знижка платні для робітників в місяцю вересню показалося недостаточною і тому випадало хиба замкнути фабрику. З огляду на це робітники самі згодилися на зложення платні о 20 процент від слідуючого понеділка.

З РІЖНИХ СТОРІН.

ЗЕЛІЗНИЧНИКИ В АНГЛІЇ ХОЧУТЬ ПРИЛУЧИТИСЯ ДО МАЙНЕРСЬКОГО СТРАЙКУ.

ЛОНДОН, 21. жовтня. (Пр. Тел.). — Робітничий Потрійний Союз, майнери, зелізничники і транспортові робітники, стануть рядом проти правительства. Зелізничники одобрили погрозу Дж. Г. Томаса, робітничого провідника в палаті послів останнього вечера і рішили сьогодня вийти на страйк в неділю вечером, коли до того часу майнерські домагання не будуть сповнені, або переговори не доведуть до цїли.

Транспортові робітники не можуть скорше рішити страйку, аж відбудеться голосованне по юніях.

МкСВІНІ ОМЛІВАЄ. — ЙОГО ГОДУЮТЬ ШТУЧНО.

ЛОНДОН, 21. жовтня.—Довгий піст мейора міста Корку МкСвіні, єсть зломаний. На 70 днї його посту він попав в омлінне і тоді лікарі наляли йому мясного сосу до уст. Коли мейор відзискав знова свідомість, він пізнав, що з ним сталося і висловив свое обуренне, що його підійшли підступом.

МкСвіні так ослаблений, що його мозок вже запоморочений і він не пізнає свояків. Думають, що він вже не видержить довго.

ІТАЛІЙСЬКЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО МАЄ ПОДІЛИТИ ЗЕМЛЮ МЕЖИ СЕЛЯН.

РИМ, 21. жовтня. — Приготовляється королівський декрет, на підставі якого селяни будуть мати право заняти неуправлені або на пів управлені поля в свое посіданне. Чинш за винаєм таких піль до тепер мае бути знесений.

422 ЛЮДИЙ ЗАБИТИХ В КОПАЛЬНІ В КИТАЮ.

ПЕКІН, 19. жовтня. (А. П.). — Експльозія і огонь в копальні угля в Тонг-Шан, в провінції Хі-Лі, убили 422 углекопи останнього четверга, але вісти про це наспіли ледви сьогодня до Пекіну. При життю лишилося лише 119 людий. Вибух наступив в переднослідним поверсі на долині. Найбільше людий намерло від диму.

Зелізничі варстати і фабрика цементу недалеко копальні вислали своїх робітників до ратункової праці. Розкладені тіла обтягають закопи, забираючи зі собою тіла побитих, скоро їх лише видобудуть на поверхню.

ІТАЛІЙСЬКІ РОБІТНИКИ НЕ ХОЧУТЬ ВЖЕ СТРАЙКУВАТИ.

ФЛЬОРЕНЦІЯ, 21. жовтня.— Директори Соціялістичної Партії зійшлися сьогодня і відкинули пропозицію генерального страйку на знак протесту проти арештовання анархістичного провідника Енріка Малятесті в Мілані. Постановлено одначе видати манифест до краю. Комуністичні відділи соціялістичної Партії видасть також манифест до народу.

"SVOBODA" (LIBERTY)

Ukrainian newspaper published three times a week: Tuesday, Thursday, and Saturday by Ukrainian National Association at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ESTABLISHED 1893.

VLADIMIR B. LOTOTSKY, Editor-in-Chief, ANDREW SAWKA, Business manager.

Entered as second-class matter March 30, 1911, at Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION:		ПЕРЕДПЛАТА:	
United States:		в Злучених Державах:	
1 year	$3.75	на рік	$3.75
6 months	$2.00	на пів року	$2.00
3 months	$1.25	на 3 місяці	$1.25
To Jersey City and to foreign countries:		В місті Jersey City і за границю:	
1 year	$5.00	на рік	$5.00
6 months	$2.50	на пів року	$2.50
3 months	$1.50	на 3 місяці	$1.50
Single copy 4 cents.		Поодиноке число 4 центи.	

В Канаді належить висилати гроші лише моні-ордером, а не паперовими урінами, бо сі стоять в Злучених Державах нисше ціни. При виміні числять 15 центів від кождого канадійського паперового доляра.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: SVOBODA, 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Телефон Адміністрації і Редакції — 498 Montgomery.

Телефон Гол. канцелярії Укр. Народного Союза — 1838 Montgomery.

Всі моні-ордери і чеки треба виписувати на адресу "Svoboda".
При висиланню замовлення належить долучити моні-ордер або чек.

За всі оголошення поміщуванні в „Свободі" редакція не відповідає.

АНҐЛІЯ ХОЧЕ ДАТИ ПОМІЧ УКРАЇНІ.

(З газети „Віктуар", органу Бурцева, з 26. вересня, 1920).

ЛИСТ З ЛОНДОНУ.

АНҐЛІЙСЬКА ПОЛІТИКА У ВІДНОШЕННЮ ДО РОСІЇ.

Лондон, дня 24. вересня, 1920.

(Від нашого власного кореспондента).

В Анґлії виробляється, здається, цілком нова політика у відношенню до Росії. Признанне уряду совітів, здається, відкладено, бодай в теперішню пору. Анґлія також втратила свої примани щодо Польщі і не соромиться про се висловлюватися в термінах образних і острих (напр. стаття Авґуста Гаррісона в „Інґліш Рівю" і „Таймс" з 20. вересня с. р.).

Здається, нова політика Анґлії щодо Росії буде ставка (гра) на „республіки", що мають кордони на Чорному морі, на республіки, що вона візьме під свій спеціяльний протекторат.

В голові тих республік стоїть Грузія, яку тут звуть „нелеґальна дитина Анґлії". Тут пробуває п. Ґеґечкорі, який домагається признання правного замісць „де факто" (дійсного стану), яке вже має Грузія. Ґеґечкорі розсипується в комплиментах перед Анґлією, яка по його завіренням є єдина держава, що дійсно любить Грузію. „Грузини ніколи не забудуть державних мужів Анґлії, що захищали перед Верховною Радою інтереси нової республіки". Згідно з анґлійськими часописами, Ґеґечкорі висловлює певність, що державні мужі Анґлії „незабаром коронують справу визволення Кавказу деінітивним признанням Грузії". Анґлійський журнал додає, що його екселенція (читати Ґеґечкорі) богато говорив про безмежні користи, які чекають анґлійських горожан в самостійній Грузії. Анґлійський капітал найде, мовляв, там величезне поле для діяльности.

Анґлія вже давно поклала своє „вето" на Кавказ, се відомо; **але остання новина дня, се зміна Анґлії у відношенню до незалежної України.**

З часів большевицької революції українські дипльомати не один раз обманювали тяжко Англичан. Не так ще давно навіть смілі а несвідомі з анґлійських дипльоматів загасили всяку ілюзію до українських дипльоматів, які переговорюючи одночасно з Німцями, з большевиками і з антантою вспіли одержати гроші зі всього світу... **І от, бачимо, що знайшлися знов анґлійські державні мужі, що бажають почати нову „російську" політику через признанне „самостійности" України... під протекторатом Великої Британії.**

Хід подій вносить зміну в закордонній політиці Великої Британії, — пише дипльоматичний кореспондент „Таймса", — **осередок ваги політики в східній Европі перейде, після всіх можливостий, від Польщі до України.** „Анґлія далі виявляє свою неохоту втручатися в російські справи, але вона чекає того, що хід подій її сам пропонує рішучу ролю. Наближується час, коли уряд совітів має упасти з причини внутрішнього розпаду, або також під зовнішним натиском. У всякому разі Росія буде добичею анархії, за котрою прослідує реакція. Зрозумілим є, що Анґлія не може симпатично відноситись до реакції, а з другого боку чому-ж їй не визволити частини Росії, в якій може бути утворений „демократичний" лад. Ділаючи в сій здоровій частині російської імперії, Анґлія може „принести свою допомогу усій країні і дбати про встановлення там анґлійського престижу".

Здорова частина бувшої російської імперії се Україна, котрої населенне „вже виразило свої проти-большевицькі симпатії і свої бажання демократичного уряду".

Анґлійський уряд може симпатизувати з Вранґелем лише в тому випадку, як останній признає самостійність України.

„Країна, що тягнеться аж до самого Чорного моря, яке находиться під анґлійською контролею (під контролею анґлійської фльоти), є надзвичайно богатою сирівцями і мінералами. Під анґлійською управою там можна буде дуже борзо завести лад і спокій. І, коли анґлійський престіж зміцниться у Киеві, то імперіялістичні тенденції московського уряду, того уряду, що буде спадкоемцем більшевиків, значно зменьшиться".

Так пише висще зазначений дипльоматичний кореспондент. Іншими словами: „Як що самостійна Україна буде під анґлійським протекторатом; як що вона зробиться по прикладу Грузії „нелеґальною дитиною Анґлії" — Росія має дефінітивно відмовитись від Чорного моря".

Анґлійська ґазета дає богато місця питанню про „великобританський престіж". Сей престіж був дуже великий перед війною і підчас війни. Ціле поколінне російських ліберальних і радикальних писменників підпирало сей престіж. „Я боюся, щоби Анґлія сама своїми власними руками не знищила сього престіжу", пише дипльоматичний кореспондент.

Анґлія, котра тепер переконалася в тому, що большевики її здурили, готовиться, здається, зачати свою **нову „російську" політику через признанне незалежної України.**

„До свого часу, пише в передовиці один впливовий анґлійський журнал, — у Франції і в Анґлії не тільки громадянська опінія, а навіть правительства не здають собі справи про справжню ситуацію. Витрачується міліони фунтів стерлінґів, щоб постачати Полякам рушниці й амуніцію, котру вони або залишають большевикам, або дурно розтрачують.

Коли ми піклувались, щоб скріпити Польщу, ми ішли дивним шляхом: переформувати сю сторону в фортецю цівілізації. Ми самі того не примічали, що така конструкція грішила в самій своїй основі".

Крім того засоби комунікації з Польщею, ізза теперішних обставин дуже злі. Польща бідна сторона, з котрої її протектор поживитись не може.

Цілковито инакша річ — з Україною. Вона торкається Чорного моря. Таким робом, дороги, що ведуть на Україну, находяться в руках Анґлії. Українська земля є надзвичайно богата: Се вже не польські болота. На Чорному морі є чудові порти, де Анґлійці будуть сердечно приняті. Лише половина тих коштів, що ми витратили на Польщу, дала-б Україні повну можливість стати незалежною державою і забезпечити своє проквітанне. Стара житниця усієї Европи знов буде годувати весь мир. Як тільки ми станемо ногою на Україну, — ми зможемо з успіхом боротися з большевиками".

Анґлія створила вже своїх „протеж" на берегах Балтику і таким чином знищила те вікно, що Петро Великий пробив в Европу. В подяку, нові республіки, вирізані з тіла Росії, стараються продати своїй протекторці концесії всіх видів. Нам здається, що тепер готовиться поширенне плянів Анґлії щодо Росії.

Ми не будемо тут нагадувати кольосальної і шкідливої помилки, що її сама собі зробила Анґлія в „Guerre de Succession" (тому вже є 60 років) у виборі своїх симпатій. Констатуемо тепер лиш те, що Анґлія ставить тепер ставку на коня, що надурив вже весь світ, числячи в тому числі і саму Анґлію.

Діонео.

(Переклав М. Любимський, секретар Делеґації У. Н. Р. в Парижі).

ЗНОСИНИ ҐРАФА ТИШКЕВИЧА З ДИПЛЬОМАТАМИ АНҐЛІЇ В СПРАВІ УКРАЇНИ.

Париж, дня 27. вересня, 1920.

Ще за часів свого побуту в Швайцарії ґр. М. Тишкевич інформував про Україну анґлійський уряд через 1-го лорда адміралції Вимса і через бувшого анґлійського посла у Відні сера Генрі Бунзена.

В 1915. році він подав ноту в справі України серови Генрі Гавардови, анґлійському послови при Ватикані, з котрим потім завязав приятельські відношення.

Коли прибув до Риму, йому Гайсворт, заступник посла при Ватикані перший склав візиту і познайомив з ріжними дипльоматами.

Филип Керр, особистий секретар Ллойда Джорджа, найбільше впливовий сучасний політик в Анґлії, бачиться 4 рази з ґр. Тишкевичем — в Парижі, в Спа і в Лондоні, де, хоч в самий критичний момент большевицької офензиви, він заявив, що Анґлія готова признати самостійність України, якщо армія і уряд будуть мати національну територію. Він дуже цікавився детальним звітом про сучасне становище і картами України, котрі йому представив ґр. Тишкевич. Сі документи зробили на нього враженнє.

Після того ґраф звернувся до заграничного офісу де директор департаменту справ російських, переконаний католик сер Ґреґорі одержав від нього лист Кардинала Ґаспарі, рекомендуючий всім анґлійським політичним діячам-католикам підтримувати справу України. Лист сей звернув офіс ґрафу Тишкевичеви через посла при Ватикані, ґрафа де Саліса. В томусамому напрямку він звертався з листом кардинала Ґаспарі до лідера католицької партії в парляменті лорда Талбота, близкого родича Филипа Керра. Лорд Талбот обіцяв показати сього листа Ллойдови Джорджови і Керзону, міністру закордонних справ.

Підчас свого останнього побуту, в кінці серпня, в Анґлії ґр. Тишкевич вів переговори з одним з найбільших тростів в Анґлії що має вплив в міністерстві закордонних справ „Сміт і Ко.", щодо концесій на Україні.

Тойсамий трост, одержавши концесії на Литві, виробив признанне останньої Анґлією.

До сього троста ґр. Тишкевич звертався через свого представника ще зимою. Директор його має незабаром приїхати до Парижа, щоб вести переговори з ґр. Тишкевичем.

При побаченню ґр. Тишкевича з Филипом Керром поважне значіннє мали інтимні відносини його з п. Венізелосом і президентом румунської делеґації, бувшим послом в Лондоні, Міжу, котрі мають великий вплив в Анґлії. Вони відограли значну ролю при побаченнях ґр. Тишкевича з анґлійськими дипльоматами.

Обсервація констатує також факт, що особи, котрі спльовують надмірну скількіть слини, чи то з призвичаєння, чи з причини куреня тютюну, найчастійше западають на сухоти.

З того можемо зовсім слушно припускати, що особи, котрі випльовують богато слини, умирають власне з причини браку її, і що достаточна скількість слини є добрим забороломо проти сухіт. В давних часах в ліченню якоїсь хороби клали велику вагу на достаточну скількість слини, а в браку її припоручувано хорому пити ріжні зільні вивари, щоби заставити до інтензивнійшої роботи орґани, які виділюють слину.

Тому, коли знаємо, що слина є добрим а дотого і таним ліком, шанувати її кождий повинен, аби не прийшлося колись з браку її богато натерпітися.

АНҐЛІЙСЬКА ҐАЗЕТА В ОБОРОНІ УКРАЇНСЬКОГО СЕЛЯНСТВА.

Лондонський тижневик **„Ді Ню Юроп"**, котрий є півурядовим орґаном британського міністерства заграничних справ, помістив у виданню з 23. вересня с. р. дуже добру і цікаву статтю **про польську шляхту на українських, білоруських і литовських землях та про польські кольонізаторські пляни на тих землях.**

Автор статті, підписаний „Спектатор", видно, дуже добре поінформований про всю польську злочинну політику у відношенню до нападених народів, і зокрема до Українців, а спеціяльно до наших братів у Східній Галичині. Ліпшої статті не міг би написати й Українець.

Автор наперед подає в числах, що властиво польська шляхта мала досі більше землі в чужих краях, отже на Україні, на Білоруси і на Литві ніж в самій Польщі, а до того земля українська в Галичині і на Україні (правобережній) далеко красша та врожайнійша ніж польська.

Отсим автор пояснює заборчість польської шляхти, яка господарячи своєю Польщею, уживає її тепер до загарбання сусідніх східних країв.

З уваги, що удержати землю в руках шляхти по теперішній революції вже тяжко, вона намагається продати її спровадженим польським кольоністам, а так насадивши на чужих землях польських поселенців, намагається задержати ті землі під польським пановнанням.

Автор подає голоси польської преси і польських політиків та урядовців, які проповідують ту давну польську політику нищення і грабленя сусідніх східних народів, а також представляє польську злочинну кольонізаційну політику в нападених краях, а зокрема у Східній Галичині.

Така стаття, що кидає правдиве світло на польську політику і недолю нападених Польщею народів, є великою прислугою для тих народів. Ляхам вона без сумніву немила як немила їм всяка правда, але зате від нападених ними народів належиться згаданій ґазеті признанне за вмілу оборону слушної справи.

Автор є знаменито поінформований про польську кольонізаторську політику на Україні, Білоруси і Литві, тільки не потрібно називає селян тих земель, коли говорить про них загально, „Росіянами", себто горожанами російської держави, тепер неістнуючої. Він має на меті показати аліянтам, як вони кинули на поталу Польщі, яка донедавна ще була з Німеччиною, „російських" селян, котрі дали міліони в жертвах людий за аліянтів; одначе се ширить непотрібно баламутство і ліпше було би вже кинути назву „російський" у відношенню до народів, які не є російські.

Ту статтю подамо на другий тиждень у „Свободі" в оригіналі, поручаючи нашим читачам давати її до читання Американцям або й до поміщення американським ґазетам.

ІЗ СТРІЛЕЦЬКИХ ПІСЕНЬ.

Стрілецький поет Роман Купчинський підчас повороту з Києва в Галичину, зложив нову пісню і підібрав мельодію до неї. Тут оспівує траґедію Галицької України по переході Збруча 1919 р. і злучену з тим денікінщину та большевиччину. Ось пісня:

Засумуй, трембіто,
Та по всьому світу,
Що зівяло Галичанам
Сорок тисяч цвіту.
Затужи, трембіто,
Та на всі Карпати,
Щоб не ждали сина з війни
Ні отець, ні мати.
Затужи, трембіто,
На ціле Підгіре,
Щоб не ждала дівчинонька
Хлопця на весілле...

1920.

Самолюбом не є той, що збирає ягоди і не дасть тому, котрий лежить і збирати не хоче. Самолюбом є той, що споживає дари Божі, природи, суспільства, а сам нічого не робить.

УКРАЇНСЬКИЙ СЕЛЯНИН І ПОЛЬЩА.

Шістьсот літ уже бореться Україна проти наїзника із заходу — проти Польщі.

Ідучи на Україну, Польща насаджувала на її землях шляхту, яка поневолювала український нарід і жила з його праці; забирала овоч його праці — хліб.

Польські двори по українських селах — се був знак неволі і визиску; знак грабіжі хлібороба.

Проти тої шляхти боролось українське козацтво; проти тої шляхти була революційна війна України за Хмельницького; проти тої шляхти були повстанчі війни Гайдамаків.

Проти сеї польської шляхти виступила і теперішня українська революція.

Українська революція в Галичині, яка зорґанізувала свою державу, сім місяців боронилась перед шляхотською Польщею, яка намагалась привернути шляхті її довголітні привилеї хоронені небіжкою Польщею, а потім Габсбурґами. Але перед переважаючою силою українська революція в Галичині покищо мусіла уступити.

Українська революція в західних краях України таксамо боронилась перед шляхотською Польщею, але також покищо уступила перед напором переважаючої сили шляхотської Польщі.

Шляхотській Польщі помогла Франція; помагали й другі аліянти; помогла Америка; а також другі заборчі сусіди України — Румунія і Московщина.

Московщина помогла вперве наїздом на Україну, бо розбивши українську державну силу, дала змогу Польщі іти собі на Україну без опору.

Помогла також Польщі нещаслива політика Петлюри, котрий тягнув Польщу на Україну.

Нині Польща господарить у Східній Галичині, в Холмщині, на Полісю, в части Волині і в части Поділя.

Там вона прийшла боронити польську шляхту перед українським селянином.

Вже вона прийшла до українського селянина не лише з польською шляхтою, але і з польським селянином і польським робітником. Вже не хоче оставити на Україні самого гільки шляхтича, але також польського селянина і робітника, яким хоче продати землю забрану в українського селянина, аби шляхта дістала гроші, польський селянин і робітник землю, а Україна польського кольоніста і заборця.

Ти, український селянине, як хочеш жити, забирайся з рідної землі на чужину, а твою землю займе польський заборець, а Польща буде його боронити своїм війском!

Тепер вже не лише польська шляхта є ворогом Українця **але кождий Лях. Кождий Лях, чи він шляхтич, чи селянин чи робітник тепер іде на Україну загарбати українську землю і поневолити український нарід.**

Український селянський нарід бореться з усіх сил проти польського **наїзника-кольонізатора і кольоніста.**

Та боротьба стає щораз острійша і завзятійша.

В ній мусять взяти участь не самі тільки нападені українські селяни, але всі Українці без виїмки, бо українське селянство се підстава цілого народу.

Та боротьба мусить вестися не тільки на місци, але й заграницею, в Европі і в Америці, всіми способами, які тільки Українці можуть мати до розпорядимости.

ПОЛЬСЬКИЙ ПРЕЗИДЕНТ МІНІСТРІВ ВІТОС ПРО ЗЕМЕЛЬНУ РЕФОРМУ У СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ

В дискусії над звітом кольонізаційного уряду у варшавському Соймі на засіданню з дня 11. мая с. р. сказав посол Вітос: „Війско бореться вправді за вітчину, о її цілість і межі, але бореться рівнож і за землю для себе. Підчас коли польський люд терпить голод землі, величезні простори переходять в русінскі руки (?!). Треба напятнувати (!) злу волю, очевидно тих, котрі мають злу волю. Переведення земельної реформи не лежить в інтересі держави і мусить (і дійсно в червни й липни с. р. ухвалив вже варшавський Сойм на початок міліярд кредиту на кольонізацію тай закон про примусовий викуп земель більшої посілости на цїли кольонізації) бути виконане" (гл. Варшавський урядовий „Монітор польскі" ч. 106|20). На вічу польських людовців у Львові в салі „Гвязди" дня 25. жовтня 1919 сказав тойже посол Вінценти Вітос, теперішний премієр, ось що: „Людове сторонництво виходить з засади: кілько землі, тілько вітчини". Коли сю землю має удержатися, то до сего одинюко уповажнений є польський люд, який доказав, що не лише уміє землю удержувати, але навіть помножувати. Властителі землі (се є поміщики) легковажили своє післанництво. Коли би та земля була належала до міліона польського люду, був би люд не дав собі її видерти, не позволив би ніякому перови чи українському чи иншому перечеркати прав до землі, сільський люд був би від сеї землі не утікав і не лишав би свого майна ворогам. Польська земля, (се є земля більшої посілости, яка у східній Галичині уся в руках польських поміщиків), повинна бути лише в польських руках, відси льоґічна конечність, щоби лише польський люд сю землю дістав (!)". — „При державній кольонізації ся польська земля мусить належати до Поляків. Поза державною роботою може повстати й інституція приватна, яка дбала би, під контролею держави, щоби польська земля припала Полякам"! — В кінці виступив посол Вітос проти тих польських партій, які кричать, щоби закінчити війну і заключити мир. Коли би тепер покінчено війну, то змарнувалося би всі дотеперішни іздобичі. Галичина остала би під знаком питання. Польща (без східної Галичини) була би калікою і мусіла би вести „живот сухотнічи". Коли Польща має бути могутна, мусить до неї належати не лише східна Галичина і т. д. і т. д. — Так говорив голова польських людовців „хлоп" Вітос — а всі його горячо оплескували (гл. „Куріер Львовскі", 294 ч. з 27. жовтня 1919).

ЩО ДІЯЛОСЯ В СТАНИСЛАВОВІ

Як вже було подано у „Вперед", дня 9. вересня о 5. годині рано доконано в Станиславові цілий ряд арештувань. Арештовано: Дмитра Загайкевича, зелізничого урядника, Вол. Целевича, податк. урядника, Паньчака, студ. прав, Селянську, жінку пароха, Світну, учительку, обі з Вовчинця коло Станиславова, дальше Шнерха, кравця, Урвського, шевця і Несторяка, слюсаря.

При арештуванню убито Несторяка.

Арештування переводив український старшина Ніколін в товаристві функціонера дефензиви при помочі вісьмох польських жандармів.

Причиною арештувань мав бути мнимий большевицький заговір. Як докладно й совісно ся справа була розслїджена, свідчить факт, що по 11-дневному задержанню в арешті, звільнено арештованих, при чому полковник Красовський, начальник української контррозвідки, перепросив всіх, зазначуючи, що арештантам сталася кривда і просив, щоби вони — „в імя любови до України пустили сей інцідент в непамять".

Один з арештованих так описує сї події:

По виваженню фіртки, почали жандарми бити кулаками у вікна і в двері. На сей стук зірвалася вся родина на рівні ноги. По отворенню мною дверий, почав один жандарм кричати: „Збєрай сє пан!" Ніхто з них не вилеґітимувався і не показав наказу на арештування. Один жандарм на вид портрету Шевченка сказав іронічно: „Ого, ту навет і Шевченко вісі". Другий жандарм питає жінки: „Чи то пані манж?" На її відповідь, сказав: „Но то нєх пані собе юж іннего пошука".

По виході на улицю я побачив два фіякри, коло них двох арештованих, Шнерха і Урівського. Один жандарм, вертаючи з бічної улиці, каже: „Южесьми уцєкайонцего подстршелілі! зараз ґо пшиньоса". По кількох минутах привезено тяжко раненого Несторяка, який по одній хвилині помер.

Один жандарм, без найменшої причини, з цілої сили ударив Шнерха чотири рази в лице.

Шнерх і Урівський зізнають під присягою, що в часі, коли мене арештовано, намовляли полишившіся на улиці жандарми Несторяка до утечі словами: „Уцекай пан, уцекай пан". Фактом є також, що Несторак дістав постріл з переду під серце і то в часі, коли вже майже цілком ясно було.

Ті самі зізнають, що їх обох і Несторяка по дорозі до мого помешкання били жандарми в сей спосіб, що казали їм триматися за фіякра, який гнав що сили, а жандарми бігли за ними і били їх з заду кольбами. Фактом є, що я бачив у всіх трьох синці на лиці.

Селянська і Світна зізнають, що разом з ними арештовано у Вовчинці двох Жидів, яких жандарми по дорозі відвезли в бічні корчі, потім було чути два вистріли. Фіра вернула вже без Жидів.

Провокатор провокував передовсім людий, що або не є в службі, або як сильно потерпіли. Притім натягнули їх на позичку і так Селянську на 300 м., Світну, Несторяка і инших також на кількасот марок.

У Несторяка силою впхалися на ніч і через три дні обідали бідного чоловіка, батька 5 дітий.

Наш інформатор підносить ще дуже богато фактів про провокаторське заховування деяких людий у Станиславові, про які одначе ми ту не можемо писати.

В кождому випадкови ми взиваємо цивільну й війскову владу, щоби в справі сих арештувань, убійства Несторяка і инших звязаних з сими подіями справ, зарядила негайне слідство і за надужиття потягнула винних до строгої відвічальности.

ВІДКЛИКАННЄ.

Отсим подаю до загальної відомости всім інтересованим, що поміщене в „Українських Щоденних Вістях" чч. 162, 163, 164, 165 і 166, оголошеннє в справі о. Івана Палія, а мною підписане, було не лише неправдиве але і злобне, що отсею дорогою я відкликую і заперечую. 27-29

Максим Вересюк,
35 Schalk St., Newark, N. J.

ПАНЩИНА ВОСКРЕСЛА В ЖИДАЧІВЩИНІ!

В жидачівському повіті заведено — панщину! Се не переказа, а жива дійсність.

Точно на досвітку дня до села Турад в Жидачівщині приходять наємні посіпаки тамошнього поміщика-дідича, зганяють людий зі сну, женуть на панське поле, до двора копати бараболі, молотити збіже в панському дворі. За роботу людям не платять нічого, їду на поле мусить їм виносити з дому рідня.

І горе чоловікови, який поважиться запротестувати проти насильства або не йти на роботу! Його немилосерно катують.

Девять жінок з села Турад панські посіпаки так страшно збили, що вони вже другий тиждень ходять з синяками й ранами на цілому тілі.

Нещасні ходили скаржитися до староства. Прийшов приказ не бити людий. А сповнили його посіпаки в сей спосіб, що — в неділю пігнали людий до роботи. Працювали вони тяжко через день і ніч. А в понеділок на свято Чесного Хреста робили далі на панському загоні.

До викону панських бараболь забрано всі міхи з села. Людську працю, власні бараболі селян висипано під пліт, а міхи таки забрано.

Через два тижні вже село Тураді відробляє панщину.

Тепер те саме починається і по других селах: в Іванівцях, Волиці, Цуцулівцях.

Чи знає про се премієр польського уряду — селянин Вітос? Чи знає про се віцепремієр — соціяліст Дашинський? Чи знає про се ґенеральний делеґат д-р Ґалецкі?

Нехай вони сейчас припинять сю воскрещу панщину в Жидачівщині!

ПЕТЛЮРІСЬКА ТРАҐЕДІЯ.

Акт перший. В Київі велика радість. Вулицями переваюється здвиг народу. Повівають синьо-жовті прапори. Перед Центральною Радою непроглядними рядами дефілюють маршом полки і дивізії українського війска і грімко зносять оклики в честь України. Головним командантом майже трийміліонової української армії є її любимець і божок Семен Петлюра. Слава України захоплює ціле населенне України. До Київа, як до Мекки, йдуть всякого роду українські делеґати, представники міст і урядів, відбуваються незчислимі зїзди. Народ радується своїм відродженнем. Українці зпід ґабсбурського панування з найбільшим захопленнем і тугою споглядають на своїх київських братів і виповідають службу австрійським цісарям. Здвиг українського народу, як електрична струя, електризує инші народи Сход уЕвропи. Вони висилають до Київа своїх делеґатів з запевненнями бажання жити в згоді й союзі з великим і славним українським народом. А сей народ домагається закінчення війни й миру, щоби в спокою заживати овочів і розкоший свободи.

Акт другий. В Київі бунт Полуботківців, які хочуть прогнати московські війска з України. Бунт приборкано, перед Москвою виправдано ся. Богданців, яких висилає Петлюра на війну на галицький фронт, обстрілюють коло поста литовського війска Оборучева. Конфлікт якось полагоджено і найкращі війска вислано з Київа на галицький фронт. Так хотіла Москва і Париж. Український народ і війско задрожало з тріводи. Що се за політика? Чому не заключати миру а щовисилати українські війска на фронт, а в Київ іоставляти московські війска? Такі ішли питання між народом. Не все було в порядку. Народ і війско почали остигати в запалі, почали не розуміти, куди веде їх... Петлюра. Може він сам не знав до чого все прямує. Сю непевність знаменито використали большевики. Вони в протягу кількох місяців розвалили Керенського і українську армію, заняли цілу Росію і Україну. Образці зміняються, як у калейдоскопі. Німці й Австрійці на Україні. Галер під Каневом. Петлюра в тюрмі. Скоропадський робить договір з Денікіном. Руїна і занепад.

Акт третий. Революція в Німеччині і Австрії змінює ситуацію. Галицькі відділи з Білої Церкви при помочи повстанців з Київщини, валять Скоропадського, проганяють Німців. Україна свобідна, свобідна Галичина. Петлюра знову на чолі українського уряду і війска. Він воює з Англіею юі Францією. У сій боротьбі ломиться остаточно в чотирокутнику смерти сила України. Петлюра кидає грімкий оклик болю: „Ентенте, морітурі те салютант" і іде у польський полон.

Акт четвертий. В гостях у Поляків. Алея рож. З ворога союзником за відому ціну. Петлюра при помочі польських війск знову на Україні. Там осягнув Київ. Але український народ вже його не попер. Петлюра з Поляками відступає до Східної Галичини, яку останками сил вірно боронить для своїх союзників. Але ті союзники приступають до мирових переговорів зі своїми ворогами. Роля Петлюри для них скінчена. Він їм більше не потрібний, він є для них тягарем.

Акт пятий. Дорога на Крим разом з Балаховичем. Низше Криму не можна вже упасти, хиба на дно Чорного Моря.

Траґедія Петлюри лолягає в тому, що не вмів він бути ні консеквентним революціонером, ні консеквентним реакціонером. („Вперед").

Сей, що не погорджує нічим, не може гідно нічого оцінити; а сей, що не може нічого оцінити, не має права нічим погорджувати.

ПЕТЛЮРОВІ „МІСІЇ".

(З віденської часописі „Український Прапор").

В нотатці про сучасний дипльоматичний склад уряду Петлюри завважує „Воля" слідуюче: „Зараз (?) де факто майже всі представництва Великої України за кордоном обсаджені або Буковинцями або Галичанами, **тай то другого або третього сорту...**"

Щоби суд історії за закордонну політику Великої України не впав на нас галицьких Українців, назвемо тих людий по імени, а вже наша суспільність нехай сама судить, наскільки ми Галичани можемо відповідати за них. Ось ті дипльомати: а) **Буковинці:** Микола „барон" Василько, посол УНР. в Швайцарії, тепер також на Італію, сидить постійно у Відні; др. Роман Смаль-Стоцький, радник посольства УНР.. тепер в. о. посла в Берліні; Теодот Галіп, заступає Василька в Римі, та його брат др. Артемій Галіп, член колеґії УНР. в Парижі; б) **Галичани:** Юліян Бачинський, голова місії УНР. у Вашингтоні; др. Ярослав Олесницький, радник місії УНР. тепер в. о. голови місії в Лондоні; отаман галицької армії Іван Коссак, з рамени Василька біля д-ра Галіпа в Римі. Се ті, після „Волі" другого і третого сорту дипльомати, бо як вона завляє дальше: „ще найбільше корисний робітник з галицьких представників Наддніпрянської України, др. Дмитро Левицький, (Копенгаґа) по незалежним від нього причинам подався до димісії..." Як загально звісно, ті дипльомати являються „руками й ногами" п. „барона" Василька, а Ю. Бачинський поїхав у Америку по номінації б. мін. закордонних справ Темницького. **Ані з паном „бароном", який являється „фактичним" міністром закордонних і фінансових справ уряду Петлюри, ані з тими дипльоматами, ми галицькі Українці нічого спільного не маємо. Пан „барон", як відомо, був головним ініціятором продажі галицької України Полякам, чим він публично сам чванився і чваниться ще досі.** Чи инші громадяни Українці, приналежні до Зах. УНР., тепер, після ганебного варшавського договору можуть бути на службі Петлюри, нехай їм скаже їх совість. Тому велика шкода д-ра Ярослава Олесницького, що не іде слідами д-ра Дмитра Левицького.

АДРЕСИ ГАЛИЦЬКОГО УКРАЇНСЬКОГО УРЯДУ

(Західно-українсько Народньої Республіки):

У ВІДНІ:

1. Президіяльна канцелярія Диктатора Зах. УНР.. Wien, VI., Windmuehlgasse 15, Tuer 6.
2. Військова канцелярія Диктатора Зах. УНР., (адреса як висше).
3. Уряд Зах. УНР. для справ закордонних, Wien, VI., Windmuehlgasse 15. Tuer 7.
4. Уряд Зах. УНР. для справ фінансових (адреса як висше).
5. Уряд Зах. УНР. для справ внутрішних, просвіти і т. д., Wien, VIII., Strozzigasse 32, Tuer 12.
6. Уряд Зах. НРУ. для преси і пропаганди, Wien, VII., Mariahilferstras 88 A, Zitahof.
7. Державна каса Зах. УНР. (адреса ак висше).
8. Пресова агентура Зах. УНР. (адреса як висше).

ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

Делеґація Зах. УНР. на мирову конференцію, в. о. голови проф. **др. Степан Томашівський, Paris, XVI, 15, rue Henri-Martin.**

Секретаріят делеґації Зах. УНР. у Великій Британії, в. о. секретаря **др. Мирослава Сіменс-Сіменович, London, Hotel Cox, Jermyn Street.**

Посольство Зах. УНР. в Австрії, посол **Володимир Сінгалевич, Wien VI., Windmuehlgasse 15, Tuer 7.**

Паспортовий відділ, **Wien, VII., Mariahilferstrasse 88 A. Zitahof.**

Представництво Зах. УНР. в Німеччині, представник **др. Евген Левицький, Berlin W. Halensee, Karlsruherstrasse, am Kurfuersten Damm 7.**

Представництво Зах. УНР. в Чехословаччині, в. о. представника проф. **др. Степан Смаль-Стоцький, Praha, Hotel Imperial.**

Паспортовий відділ: **Praha, Stepanska ul. 49.**

Представництво Зах. УНР. на Угорщині, в. о. представника **Ярослав Біберович, Budapest, Hotel Gellert.**

Паспортовий відділ: **Budapest, Akademia utcza 17.**

НОТА В УНІВЕРСИТЕТСЬКІЙ СПРАВІ.

Президент др. Евген Петрушевич переслав до представників коаліційних урядів слідуючу ноту:

„Ваша Ексцеленціє! Іменем Української Національної Ради дозволяю собі предложити Вашій Ексцеленції отсе домагання українського народу Східної Галичини:

Університет у Львові мав за часів австрійського володіння польсько-український характер, в тім змислі, що побіч польських істнували там і українські катедри (з українською научною мовою). Тоді також — українська молодіж мала до нього нічим необмежений доступ.

З кінцем 1918 р. польська окупаційна влада усунула із згаданого університету українські катедри. Одночасно вона заборонила українським студентам доступ до університетських студій у Львові. Від того часу вже два роки під адміністрацією польської окупаційної влади не вільно на львівським університеті українським професорам учити а українській молодіжи учитися.

Шоби не оставляти української молоді без науки „Наукове Товариство ім. Шевченка" у Львові, трактоване в науковім світі на рівні з академіями наук, зорганізувало у вересні 1919 при помочі кваліфікованих наукових сил (доцентів університету) приватні українські курси, однак польська окупаційна влада заборонила, щоб вони відбулися. Так само з кінцем 1919 р. не дозволила вона на уладження таких самих курсів „Українському Товариству популярних університетських викладів ім. Петра Могили", а вкінці, відмовила такого дозволу українській культурно-церковній інституції „Ставропигійському Братству" у Львові; польська жандармерія силою не допустила до уладження першого наукового викладу, заповідженого згаданою інституцією.

Таким чином около 2.000 українських університетських студентів на своїй національній території не може ні на публичнім університеті у Львові, удержуванім грішми українського народу, ні взагалі — користуватися наукою. Такими мірами польської окупаційної влади утруднено розвиток української культури спинено приріст української інтеліґенції. За те витворюється в краю верства людей, які не могли покінчити свого образування, позбавлених можности праці, —(Поляки навіть на низші урядові місця Українців не приймають) — засудженних на муки і наслідки бездільности, матеріяльно не заосмотрених. Це більше ускладнює вже і так невиносимі господарські, соціяльні і національні відносини в Східній Галичині.

Отсе наближається вже третий рік, в якім українські студенти у Львові малию бути виключені від університетської науки.

Тим-то прошу Вашу Ексцеленцію видати відповідні міри, щоби українській університетській молодіжи в Східній Галичині вільно було учитися. Прийміть Ваша Ексцеленціє заяву воєї найглибшої пошани.

Лондон, 25. вересня 1920.

Др. Евген Петрушевич, в. р.
Президент Української Національної Ради Східної Галичини.

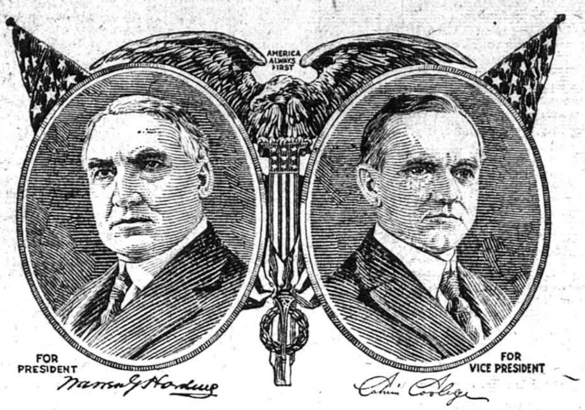
АРЕШТОВАННЯ В РАДЕХІВЩИНІ.

Увязнено 30 осіб.

Зараз по приїзді польського старости Якубша до Радехова, коли большевики відтам уступили і два дні було у місті безвластя, першим урядовим вчинком старости було те, що він вислав окремого післанця до Львова по поліцію, щоби вона переводила арештування.

Великий поліцейський відділ негайно явився і арештував в ночі з 23. на 34. вересня в Радехові 30 осіб. Арештовано передовсім тих, що в якийнебудь спосіб брали участь у большевицькій владі, управі містом чи повітом. З них 10 вивезено до Львова, а саме: Леха Кирила, податкового офіціяла, Дибайла Мартина, нотар. соліцитатора, Дибайла Дмитра, податкового урядника, Миколаєвича Андрія, студ. політехніки. Дякова Гриця, Стефанишина Василя, Шайногу Михайла, Білозора Івана, місцев. селян, Ференца Андрія, касієра „Заліччкового Товариства" (Поляка), Кагане Лазаря, директора каси „Самопоміч".

Решта арештованих сидить досі в радехівських арештах, а ще инших шукає поліція.

Слідуючій наш президент, Warren G. Harding, побіч инших прикмет є він також дуже добрий чоловік і типовий Американець.

Се є чоловік, якого під сю пору доконче потрібно для краю, і се є причиною, що велика армія американських виборців згуртовалась чисельно і з повним довірєм біля його плятформи.

Він є дійсний тип Американця, про що свідчить його спосіб життя і правий характер, його любов до рідного краю і славної минувшини, та його віра у велику будучність нашого народа, його зрозумінне національних прав і почуття, його здоровий погляд на загальні справи, точна орієнтація, щирість, відвага і випробована незвичайна здібність.

Подібно як всі инші визнатні президенти, републиканці і демократи він переходив всі верстви американського життя, життє американського загалу. Початки в життю були в него незавидні і мозольні, подібно як Лінкольна. Як мученик-освободитель так і він кожду підпренату працю виконував совісно, з зрозуміннем, точно і вміло, без хвальби, шуму і гуку. Жив і працював він з людьми і для людий: між ними пізнав житєву практику, пізнав їх бажання і думку — пізнав вимоги і потреби краю.

Він вийшов з поміж нас, щоб станути першим між рівними, станути речником в теперішню хвилю, бо він один є сильний висказати те, чого домагається американський народ. В часах великих кріз нашого краю голос і домагання народа все вказували вихідну дорогу і тим разом в найбільшій кризі, яку памятає історія, нарід самий має те патріотичне почуванне, має ту міць стримати край від дальшого занепаду та надати правильний хід до визначеної далекої мети призначіння. Речником і непохитним проводирем нашого народа в теперішних історичних проломах мусить бути дійсний і випробований син Америки, а таким сином є Warren G. Harding.

Чим більше ми сходимось з ним і чуємо від него про хід кампанії, тим більш симпатизуємо з ним, тим більш довіряємо йому. Ми бачимо, що його вага і значінне як провідника зростає на очах, з кождим тижнем, з кождим місяцем. Сегодня він перед нами стоїть як Американець, розвинений, правий і сильний умом, характером і поставою. Говорить він до цілого народа не двоязичною мовою; бесіда його є щира, отверта, сердечна і повна пошани. Не служальчість є його цілею: він пояснює, заявляє що буде а чого не буде робити, а все те розказує так зрозуміло і ясно, що неможливим є його мильно порозуміти. Ми всі є того переконання, що він так думає як говорить, та що в ньому треба покласти повне довіре.

Під проводом сего шляхотного і визнатнього Американця Америка є безпечною. Він трівко стоїть на американському грунті, його серце бється перше всего до Америки, хоч його погляд не ограничений лише на американському горизонті. У него певність самого себе і він не невільник примани-дурацій. Він не вважає себе за надлюдську людину, а працювати буде в такому напрямі, який найкориснійший загалови, найліпший цілій країні, а щоб бути певним докладного переведення намірені праці, покличе до помочі найкращих людий. Кермуючи напрямом і надаючи хід політики републиканської партії він буде пильно глядіти за потребами народа, засягати їх думку і вести діло враз з їх домаганнями так, що зрозуміє кождий, що в него сила і охота станути по стороні правди і справедливости та перевести кожду потрібну реформу після змоги і авторітетного права.

Се благодать красви і американському народови, що ми під теперішню хвилю маємо нагоду вручити провід державних, занедбаних інтересів довірочному керманичеви. Нам полишається до сповнення лиш одна річ: поставити відповідного чоловіка на властиве становище і в слушний час. А сповнимо се, наколи без огляду на дощ чи погоду станемо при виборчій урні і віддамо свої бальоти на

Harding i Coolidge

REPUBLICAN NATIONAL COMMITTEE

ЩО ЧЕРВОНИЙ ХРЕСТ БУДЕ РОБИТИ.

Четвертий Поклик дає нагоду кождій людині в Америці сповнити свою повинні'сть, зложити свою жертву і відновити своє членство в Червонім Хресті.

Отсе тепер час загальної непевности та великої скрути по всім світі, і перед Американським Червоним Хрестом стоять завдання, такі-ж великі і основні як колинебудь передтим.

Розум'еться, наш найблизший обовязок все ще перед нашими людьми, що служать в армії і фльоті Злучених Держав. В Европі все ще стоїть наш осадний корпус з сімнайцяти тисячами чоловіка. Друге, мусимо продовжати нашу працю по шпиталях, де все ще лежить шість тисяч ранених і калік, і богато їх полежить ще місяцями. Трете, на нас лежить обовязок дружної поради і піддержки всім жовнірам випущеним з армії. Четверте, мусимо сповнити нашу велику повинність перед родинами тих, що полягли в бою, а полягло їх сто двайцять пять тисяч. І пяте, Червоний Хрест мусить подбати за тих, що у війні стратили очи, посліпли.

В ЕВРОПІ.

Тай щодо помочі широкому світови і всім терплячим людям Американський Червоний Хрест мусить іти до краю своїх сил, мусить зробити все, що може.

На західнім фронті наша праця скінчилася. Помалу але певно Бельгія, Франція й Італія піднимаються і оживають.

Але на сході Европи, там смерть і тривога, там валиться вся цивілізація і там на руїнах голод і пошести нівечать людське життє.

Наш Червоний Хрест не може вигодувати половини Европи, не всилі одягнути і захистити міліонів людий. Але він може повести надійну боротьбу проти найгірших недуг і пошестий, може захоронити дітий, едину надію на красшу будучність, може помогти в наглій потребі, самою своєю присутностю може піддержати і заспокоїти. На більшу акцію, при теперішнім стані наших фондів і персоналу, ми не можемо зважитись.

Але богато більше ми можемо зробити і зробимо, коли американський нарід знов дасть нам своє довіре і засоби для допомоги тим міліонам терплячих людий по всій Европі. Від волі американського народу завесить, що Американський Червоний Хрест зробить для Европи.

Чого там треба і як допомогти, те ми знаємо. Ми маємо досвід і ми готові. Нехай американський нарід рішає.

В АМЕРИЦІ.

В минулім році 1.250.000 душ померло в Америці від усяких недуг. З того 750.000 померло від таких недуг, яким можна було зарадити і не допустити до смерти.

200.000 дорослих людий згинуло від сухіт (туберкульози). Сухоти не є конечні ні неминучі. Як би красша цивілізація, то сухіт не було би.

В минулім році 300.000 американських дітий померло, не доживши одного року життя. У великій мірі в наслідок незнання, байдужности й економічної нелюдяности громадянства.

Наше цивільне населенне навіщене тяжкою язвою венеричної хороби. Нею заражена ціла десята частина американського життя.

Американський Червоний Хрест не всилі преслідити і розвязати всі ті великі питання народного здоровля. Але, згідно з своєю цілию і своїм статутом, він придумує і переводить усі міри, щоби зменьшити людські страждання і зарадити нещасним випадкам. Він піддержує всі організовані змагання в тому напрямі та віддає свою організацію і своїх робітників на службу громадянству. Він розбуджує американську совість, викликує почуттє одвічальности і розкриває перед американським народом істнуючі відносини та способи ратунку і помочі.

Американський Червоний Хрест образує тисячі досвідних і знаючих женщин для опіки і плекання здоровля.

Він поширює і практично показує домашну і громадську гігієну, дієтетику і виховання дітий.

Він заводить центри Публичного Здоровля, що єднають усі інституції і громадські змагання з такою цілию; зарадити недугам і виростити здоровий нарід.

Просвітою, кооперацією і практичним навчанням Червоний Хрест в кождій громаді зробить усе можливе, щоб можна зарадити хоробам і підняти здоровлє людий.

Він організує курси першої помочі, навчаючи людий способів помочі в наглих випадках і ратовання людського життя.

В Молодім Червонім Хресті пятнайцять міліонів американських дітий виховується в дусі взаїмної любови, доброї волі поміж людьми, саможертви і діяльної помочі ближньому в потребі.

В кінци, Американський Червоний Хрест мусить приготовитись на случай масових катастроф, яких стільки бувало в американській історії. І з усего світа звертаються за помочию до нього. Буря чи повінь, землетрясенне чи огонь, — Американський Червоний Хрест мусить бути готовий, іти і помагати.

Не бути готовим, не слухати голосу потребуючих і терплячих, не помогти їм — було би гріхом перед Богом, перед ближними і перед самим собою.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА"

mutilated

ТРАҐЕДІЯ СЕЛА ЛОЗИНИ.

Про надужиття по наших селах, які переводять ріжні люде, підшиваючися під урядову форму, ми вже неpаз писали. Люде є безрадні, бо такий один або другий панок, уоружений від стіп до голови, робить по селах до спілки з другими що йому треба, та безправно забирає від наших селян останню худобину чи останній кусень хліба.

До нашої редакції приходять селяне з ріжних сторін з жалобами та просять о пораду, яку ми їм, на жаль, не можемо дати.

Та вчора ми довідалися про таке:

Громада Лозина, городецького повіту, дістала письмо зі старостваa, що має доставити 268 метрів збіжа. Та як городецьке староство розділило цю доставу, нехай вкаже цей один приклад, що бідний чоловік, властитель одного морґа поля, Григорій Ярмулович Лозинський, має дати аж 3 (три) метри збіжа! Нехай хтонебудь скаже, чи можна з одного морґу поля дати не 3. але хочби чверть метра збіжа?

Громада зажадала від староства комісії, яка ствердилаби, що бідна громада не може дати такого великого континґенту збіжа, яке визначило староство. Та заступник староства, комісар Манастирський обурився на те, та заявив: „Хлоп вкрав, хлоп продав — мусите дати цей континґент, бо інакше буде зле! Амінь!"

Село навістили цего року гради. Засіви понищені і сама державна поліція доносила, що люде мали 90 (девятьдесять) процент страти! А додати треба, що громада не дістала нічого на засів!

І з такої громади староство хоче витиснути такий величезний континґент збіжа!

Крім цего тиф забрав дуже багато жертв в людях, які голодували, бо не було з чого жити, не було кусня хліба.

А як поводяться в маґазинах? Коли привезено до маґазину на силу зібране збіже, то з 36 привезених метрів записано всього 25!

Або забирання худоби. Забирають безроги та корови бідним людям без пощади. На приклад Іванови Швецеви, властителеви пів морґа поля, а якого батько 28 літ уже темний і безпомічний, забрано одиноку ялівку, яка ще пленталася коло хати!

Коли війт жалувався на такий поступок, то сказано йому: „І війт дістане 50 буків, і хлоп також 50 буків".

От образець з держави городецького староства, який громадяне вчора представили ґенеральному делеґатови д-рови Ґалецкому. Громадяне й ми дуже цікаві, чи др. Ґалецкі вгляне в ці всі історії та ужиє всього свого впливу, щоби ріжні панове не надуживали своєї власти.

ВИПРОДАЖ ПОЛЬЩІ.

Вшехпольський „Дзеннік Познаньскі" ось що пише про торговельний і фінансовий договір Франції з Польщею, який має заключити в Парижі польський міністер скарбу Ґрабскі:

„Міністер Ґрабскі є уповновласнений уділити французькому урядови, або сидикатови заграничних капіталістів, які сфінансують польську позичку (1 міліярд марок) широкі концесії на експльоатацію і вивіз нафтової ропи і її продуктів, на вивіз цукру, на експльоатацію лісів, на будову і експльоатацію зелізних доріг, далі на експльоатацію морської і воздушної комунікації, на аренду державних копалень угля, зелізних і цинкових гут, на закладання заграничними акційними спілками фабрик і взагалі промислових предприємств, а вкінці на уділ заграничних капіталістів в польських державних монополях (сіль, спірит, тютюн)".

„Роботнік" подаючи се донесення добре поінформованого вшехпольського органу, пише, що се є ґенеральна випродаж Польщі і віддання польського народу в неволю західного капіталу.

„А чимже буде незалежність Польщі, коли всі боґатства краю, всі комунікаційні середники і найважнійші варстати праці і людська робоча сила віддається заграничним капіталістам, коли Польща стане кольонією заграничного капіталу?"

Таке питанни ставить „Роботнік" і відповідає, що се буде означати нужду і зубожіння польського робітника, що Польщу буде мучити мара податків, що населення Польщі буде мусіло еміґрувати на схід і на захід, бо не буде могло виживитися в краю. Польща запродана заграничному капіталови, буде працювати на вивіз, а ціни продуктів в краю будуть дуже високі і недоступні широким масам. Надто чужий капітал буде старатися зробити з Польщі мілітарну державу, яка приневолена буде поборювати визвольчий робітничий рух. Польща завойована чужим капіталом буде Польщею вишколеного мілітаризму, Польщею жандарма і поліціянта.

Таку перспективу малює „Роботнік" для Польщі, завойованої чужим капіталом і домагається відкликання Ґрабского з Парижа.

А у нас на Україні є щелюди, які хочуть запродати з душею і тілом цілу Україну заграничному капіталови за гармати і амуніцію, потрібну їм для ведення домашньої війни. Якби сі їх пляни удалися, то українська неволя виглядалаби ще гірше, як польська.

В ПОЛЬЩІ.

Атак вшехполяків у варшавському соймі.

На засіданню польського сойму в пятницю поставили вшехпольські посли отсі наглі внесення: 1) В справі усталення причин відвороту польських війск і потягнення до відвічальности виновників сего відвороту; 2) В справі заховування Жидів підчас большевицької окупації. У внесенню ось що говориться: „Жиди виступали загально, з неімовірним цинізмом, явно оружно проти нашої армії підчас її відступу, а при тому завзятість. Жидів проти війска краю сягала так далеко, що сі Жиди покидали свої оселі, щоби відійти й получитися навіть з побитим і відступаючим з Польщі ворогом". Внесок домагається від міністерства війни й начальної команди оголошення документів збірної зради жидівської людности. 3) Трете нагле внесенни відноситься до справи пропаґанди уряду. У внесенню говориться, що внутрішну пропаґанду поручено премієрови міністрів, а зовнішну віцепремієрови. Заграничнa пропаґанда під проводом віцепремієра на самому вступі коштувала 80 міліонів марок. Внесок домагається замкнення урядів пропаґанди і счеркнення кредитів на неї. 4) Четверте внесення вимірене є проти начальної військової контролі. У внеску говориться, що відділ начальної військової контролі у своїй діяльности, яка мала на меті зарадити грошевим надужиттям і марнуванню публичних фондів, зустрінувся з припиняючою інґеренцією висших військових властий. Внесок домагається звіту з праць військової контролі.

Нафта і цукор за амуніцію.

Міністер фінансів Ґрабскі дав представникови „Кур. Варш." деякі інформації про свою подорож до Парижа. Франція доставляти буде Польщі оружя і амуніцію, навіть по заключенню миру, Польща натомість доставить Франції 30 тисячів тон цукру і 10 ваґонів нафти, що обіймає майже половину продукції східно-галицьких нафтових жерел. Польсько-французька умова буде заключена на протяг одного року.

В справі погромів у Східній Галичині внесли жидівські посли у варшавському соймі інтерпеляцію.

З сойму.

В нарадах над конституційним законом (арт. 21) домагався посол Герц, щоби послів потягати до відповідальности за згодою двох третих голосуючих. Крім сего ставлено внесення, щоби посли не сміли бути редакторами, щоби ксьондзів не вибирано послами, щоби сойм сам себе скликував і сам себе відкладав та щоби президент міг розвязати сойм за згодою ради міністрів, або на бажання 500.000 горожан. В справі Ґданьска повелів сойм урядови поробити всі старання, щоби Німців в Ґданьску повздержати від ворожих виступів, а зокрема у відплату переслідувати Німців, що поселилися в Польщі.

Смертний засуд на 66-літнього члена „Пролетаріяту".

В Цеханові засуджено на смерт 66-літнього Казиміра Томашевського і його 60-літню жінку, підозрілих о большевизм. Томашевскі був членом першої польської пролетарської організації. В 20 році життя засуджено його на 15 літ каторги і він протягом 20 літ мешкав на Сибірі і Сахаліні, де й оженився з вигнанкою. В 1906 р. обоє вернули до краю і в Цеханові Томашевскі працював в робітничій кооперативі. „Роботнік", який в сій справі домагається інтервенції уряду, стверджує, що ні Томашевскі, ні його жінка не брали участи в ніякому большевицькому комітеті.

Хто спас Польщу?

„Роботнік" подає зміст промови, яку виголосив військовий капелян Вержхачевскі перед своїм полком: „Кохані жовнірі! Як знаєте, перед кількома тижнями наша вітчина була в найфатальнійшому положенню. Сей хоробрий і відомий цілому світови з відваги польський жовнір втікав, як трусливий заяць, перед большевиками з під Київа і Березини. Хтож нас вирятував? Ось познанський архієпископ удався до Матери Божої Ченстоховської, жертвувався їй і щойно за її вставленням наша найшляхотнійша приятелька Франція прислала нам своїх хоробрих вождів, які своїм талантом відогнали большевиків і спасли Польщу від неминучої загибелі".

М. Е. Щедрін-Салтиков.

ХЛОПЧИК У ШТАНЦЯХ І ХЛОПЧИК БЕЗ ШТАНЦІВ.

(Розмова в одній дії).

(Ця песа пропонується для дитячих вистав).

Прим. ред.: Ця казка-сон, як назвав її безсмертний Сатирик, хоч і написана майже 50 літ передцим, не втратила своїі злобневости і зараз. Тому ми і подаємо її в українському перекладі, трохи скоротивши.

Театр уявляє шосе німецького села. Хлопчик у штанцях стоїть під теревом і міркує про те, як йому прожити у світі, не роблячи прикростей своїм батькам. Раптово в середині вулиці з'являється звичайна російська калюжа, з якої вистрибує хлопчик без штанців.

Хлопчик у штанцях (соромлячись і червоніючи, в бік). Який жаль. Чужеземний пан казав правду: він без штанців! (Голосно). Добрий день, хлопчику без штанців! (Простягає йому руку).

Хлопчик без штанців (не звертаючи увагу на протягнену руку). Але-ж, брате, у вас тут чисто!

Хлопчик у штанцях (уперто). Добрий день, хлопчику без штанців!

Хлопчик без штанців. Причепився, як шевська смола! Ну, добрий день! Дай обдивитися з початку. Ой як чисто, — плюнути нема куди! Ти тутешній, чи що?

Хлопчик у штанцях. Так, я хлопчик з цього села. А ви — російський хлопчик?

Хлопчик без штанців. Хлопчисько я. Шибеник.

Хлопчик у штанцях. Шибеник? що це за слово таке?

Хлопчик без штанців. А це, коли мати лаються, то й кажуть: а що-б ти на шибениці повис! Тому й шибеник!

Хлопчик у штанцях (намагається зрозуміти і не розуміє).

Хлопчик без штанців. Не розумієш, ковбасо? ще не доріс!

Хлопчик у штанцях. Взагалі багато де чого, на перший погляд, здається мені незрозумілим в вас, російський хлопчику. Правда, я почав ходити у школу ще дуже недавно, і, певно, не всі здобутки сучасної науки відомі мені, але, у всякім разі, не можу не признатися, що ваш зовнішній вигляд, ваша поява серед калюжі і ваш спосіб висловлюватися відразу глибоко здивували мене. Ні мої шановні батьки, ні вельмиповажані наставники ніколи не попереджали мене ні про що подібне… І, перш за все, з дозволу вашого, поясніть мені, чому ви, російський хлопчику, ходите без штанів?

Хлопчик без штанців. Добре, Німче, скажу. Але раніш ти мені скажеш, чого ти так нудно говориш?

Хлопчик у штанцях. Нудно?

Хлопчик без штанців. Так нудно. Мимриш, тягнеш, слиною давишся. Аж голова замакітрилась.

Хлопчик у штанцях. Я розмовляю так само, як розмовляють мої добрі батьки, а коли вони говорять, мені буває весело. І коли я говорю, то їм також буває весело. Ще цими днями моя шановна мати казала мені: коли я чую, Фріц, як ти складно говориш, то у мене серце радіє!

Хлопчик без штанців. А у нас за таку балаканину камінюку на шию та й у воду. У нас по всій землі такий наказ: розмова що-б весела була!

Хлопчик у штанцях (переляканo). Але-ж позвольте, російський хлопчику! Нехай я нудно говорю, але-ж невже це такий злочин, щоб за нього справедливо було позбавити людину життя?

Хлопчик без штанців. „Справедливо!" Он що вигадав! Треба, тобі кажуть: треба, бо так правило є.

Хлопчик у штанцях (хоче зрозуміти і не розуміє).

Хлопчик без штанців. У нас, брате, без правила кроку не ступиш. Нудно тобі — правило; весело — знову правило. Сів — правило; встав — правило. Замислитися, слово промовити — не можно без правила. У нас, брате, навіть прищик і той мусить раніш посвербіти, ніж вискочити. І при кінці кожного правила або буханці або в холодну! От і я без штанів по праву хожу. А тобі у штанцях, либонь, краще!

Хлопчик у штанцях. Мені у штанцях дуже добре. І коли-б мої батьки надумали позбавити мене цієї одежи, то я зрозумів би цей вчинок, як належну кару за мое непохвальне поводження. І, розуміється, вжив би всіх заходів, що-б знову осягти їх ласкавої прихильности!

Хлопчик без штанців. Сопляк ти — ось що!

Хлопчик у штанцях. І цього я не розумію.

Хлопчик без штанців. Далися тобі, „ласкава матінька", „шановний батенько" — до чого ти цю тяганину завів! У нас брате, на тім тижню дядько Кузьма батька на Сірка проміняв! От це діло!

Хлопчик у штанцях (з жахом). Та ні! Це-ж неможливо!

Хлопчик без штанців (зрозумівши, що він занадто далеко сягнув у ділі заперечення). Та ні, годі, то я так… пошуткував! Приказка у нас така є, так я і згадав.

Хлопчик у штанцях. Але-ж, коли навіть приказка… о, яка це шкода! І як немилосердно, що такі приказки голосно повторюють при хлопчиках! (Плаче).

Хлопчик без штанців. Завів, німчура! Ти краще скажи, чому у вас хліб такий родить! Їхав я оце в калюжі шляхом — дивлюся, скрізь пісок да болотнина, а все-ж на степах страх які стіжки наворочені!

Хлопчик у штанцях. Я гадаю, це тому, що ніхто не заважає нам бути працьовитими. Ніхто не лякає нас, ніхто не принуджує робити непотрібні вчинки. Був час, коли і в нашій чудовій вітчині все населення знаходилося ніби під слідством і судом, коли у повітрю лунала лайка, і скрізь, де-б мешканець не з'явився, назустріч йому нісся лютий крик: куди лізеш? не твоє діло! В цю лиху добу голови Німців були до того заколопочені, що вони стали нездатними ні до якої справи. Земля оброблялася недбало і давала убогі жнива, люде жили, як дикі, в тісних похмурих логовиськах, а німецькі хлопчики ходили без штанів. На щастя ці дикунські часи давно минули, і з того часу, як ніхто не заважає нам вживати наші здібности на власне і загальне благо, з того часу, як з нас не вибивають податків і не ставлять нам екзекуцій, — ми стали прикладати до землі нашу працю і наш досвід, і земля вертає нам вчетверо. Російський хлопчику, може я й нудно говорю, але краще буду я нудно говорити, ніж вести веселу розмову і почувати в той час, що знаходжуся під судом і слідством!

Хлопчик без штанців (зворушений). Це, брат, правда твоя, що мало гарного — все життя з під суду не виходити. Ну та що вже! Давай краще про хліб. От у вас хліб добрий, а у нас весь тепер сарана пожерла!

Хлопчик у штанцях. Чув я й дуже шкодував про це. Коли наш ласкавий шкільний учитель сказав нам, що дружня нам держава страждає від недостачи харчів, він також вас дуже жалів. Слухайте, діти! — казав він нам, ви повинні жалкувати Росію, не тільки за те, що половина її урядовців і всі без винятку аптикарі — Німці, але й за те, що вона твердо виконує свое історичне завдання. Як в минулому, прийнявши монгольське ярмо, вона увільнила від них Европу, так і тепер, виносячи тягар сарани, вона робить тій же Европі неоцінену послугу.

Хлопчик без штанців. Нескладно щось ти говориш, німчура. Краще ти мені от що скажи: чи правда те, що у вашого царя такі волості є, де яблука і вишні при дорозі ростуть, і подорожні їх не чипають?

Хлопчик у штанцях. Тут, під Бромбергом цього нема, але матінка моя, яка родом з під Вюрцбурга, оповідала, що в тій стороні всі дороги овочевими деревами обсажені. І коли наш добрий старий імператор одержав ці землі в нагороду за свою мудрість і відвагу, то його німецьке серце дуже раділо, що віднині баденські, баварські і инші каштани будуть з'їдаємі його кохвною льояльною Прусією.

Хлопчик без штанців. Та невже-ж дерева при дорозі ростуть, і так таки ніхто яблучка не зірве?

Хлопчик у штанцях (здивовано). Але-ж хто-ж має право взяти річ, яка не належить йому у власність?!

Хлопчик без штанців. Ну, а в нас, брате, не так. У нас би не тільки яблука з'їли, а й гилля все-б пообломили?! У нас, якось, дядя Софрон ішов повз кухлика з гасом — і той весь випив!

Хлопчик у штанцях. Але, звичайно, він це помилково зробив?

Хлопчик без штанців. Похмилитися хотів, а в кишені ні шага — от він і похмилився гасом!

Хлопчик у штанцях. Але-ж він, певне, занедужав?

Хлопчик без штанців. Звичайно, занедужаєш, коли на другий день при всій громаді шкуру спустять!

Хлопчик у штанцях (лякаючись. Ой, невже у вас…

Хлопчик без штанців. А ти думав, пладять?

Хлопчик у штанцях (остаточно лякається і хоче бігти до дому, але хлопчик без штанців його затримує).

Хлопчик без штанців. Стій, чого злякався? Це нам, котрі простого звання, під сорочку заглядають, а ти-ж… чужоземець?! (Помовчавши). І звання є, чи що?

Хлопчик у штанцях. Я — бауер.

Хлопчик без штанців. Себ то мужик, так?

Хлопчик у штанцях. Не мужик, а хлібороб!

Хлопчик без штанців. Ну та звичайно… мужик!

Хлопчик у штанцях. Ні, хлібороб. Мужик — це Росіянин, а у нас хлібороб.

Хлопчик без штанців. А, дзуськи!

Хлопчик у штанцях. Ах, російський хлопчику, які ви дивні вирази вживаєте, і яке недосконале мусить бути те виховання, яке вам дають! Я певен, наприклад, що ви не знаєте, що таке Бог!

Хлопчик без штанців. А Бог його знає! У нас, брате, в селі на Пречист ухрам буває, от ми його в обжинки і справляємо.

Хлопчик у штанцях (хоче зрозуміти і не може).

Хлопчик без штанців. Не доріс? Ну нема чого балакати: я і сам, правду кажучи, в цьому не твердий. Знаю — свято у нас на селі, тому що й нас, хлопчаків, в цей день в штанці убирають, а від Бога чи від начальства ці свята призначені — не цікавився. Так брат, Німче! Про тебе от кажуть, ніби ти малпу вигадав, а як придивитися, так ми проти вас куди як на вигадки-меткі!

Хлопчик у штанцях. Ну це, ще…

Хлопчик без штанців. Вірно кажу, от скажемо на приклад, чув я, правда чи ні, що ти таку асигнацію вигадав, що куди завгодно її неси — зараз тобі справжні гроші за ню видадуть… Так воно чи що?

Хлопчик у штанцях. Звичайно, дадуть справжні золоті чи срібні гроші — як же инакше!

Хлопчик без штанців. А я таку асигнацію вигадав: власнику видається з розмінної каси… по щелепах! От ти мене і розумій!

Хлопчик у штанцях (хоче зрозуміти, але не може).

Хлопчик без штанців. І не намагайся! не зрозумієш!

(Обидва хлопчики замислилися і деякий час стоять мовчки).

Хлопчик у штанцях. Знаєте, російський хлопчику, що я думаю! Лишили-б ся ви у нас зовсім! Пан Гехт з охотою взяв би вас у кнехти. Ви тільки подумайте: як ви у себе спите? чим годуєтесь? А тут вам зараз добру повсть для спання дадуть, а їжа — навіть у будні горох, та щей з салом свинячим!

Хлопчик без штанців. Їжа добра… А чи правда, Німче, що ти свою душу чортові за шага продав?

Хлопчик у штанцях. Ви, мабуть, про пана Гехта говорите?… Так мої батьки одержують від нього певну платню…

Хлопчик без штанців. Ну, це-ж саме я й кажу: за шаг чортові душу запродав!

Хлопчик у штанцях. Але-ж дозвольте! Про вас гірше кажуть: ніби ви цілком дурно душу віддали?

Хлопчик без штанців. Ти про Колупаєва кажеш, так? Ну це, брате… про це ми ще поговоримо… Набрид він нам, пан Ко—лу—па—єв!

Хлопчик у штанцях (розсудливо). Набрид, чи не набрид — ваше діло; але зауважте, що завше так буває, коли у взаємних відношеннях людей нема самої докладної означености. Між моїми батьками і п. Гехтом ніколи не було жадних непорозумінь — а чому? Тому, що в умовах, які вони поставили, сказано ясно: пан Гехт дає шаг, а батьки мої — душу. От і все. Тоді як ви, Росіяне, все на якусь „на водку" сподіваєтесь. І потім, коли замісць „на водки", вас нагороджують стусанами, мимрите, що вам… набридло! Лайка — набридла, пан Колупаєв — набрид… Ну, набридло — так що-ж з того.

Хлопчик без штанців. Чекай, Німче, загляне сонце і в наше віконце!

Хлопчик у штанцях. Ніколи не буде у вас ні сонця, ні віконця. Переконую вас, лишайтеся краще у нас! Через який місяць ви самі будете дивуватися, як ви могли досі так жити!

Хлопчик без штанців (з де яким роздратованням). Брешиш ти! Бач з горохлянкою з салом підлабузнився… Диво яке! У нас брат хоч і цурки нема, та цікаво… Вірне слово тобі кажу!

Хлопчик у штанцях. Що-ж тут цікавого, як і… „цурки нема"!

Хлопчик без штанців. Це то й цікаво. Ти чекаєш, що хліб буде — а замісць нього лобода вродить. Сьогодня лобода, взавтра лобода, а позавтра — сарана, а потім викупні подавай! Кажи, Німче, як би ти тут викрутився?

Хлопчик у штанцях (хоче що небудь вигадати, але довгий час не може; врешті вигадує). Я думаю, що вам без Німців не обійтися!

Хлопчик без штанців. А дзуськи!

Хлопчик у штанцях. Знову це слово! Російський хлопчику! я даю вам розумну пораду, а ви затвердили якусь дурницю і думаєте, що це відповідь. Зрозумійте мене. Ми, Німці, маємо стародавню культуру, у нас є поважня наука, блискуча література, вільні установи, а ви вдаєте, що для вас це не є диво.*) У вас нічого подібного нема, навіть хліба у вас нема, — і коли я, від імени Німців пропоную вам свої послуги, в н відповідаєте мені: дзуськи! Стережіться. російський хлопчику, це з вашого боку пиха, яка зовсім нічим не виправдується!

Хлопчик без штанців. Ні, це не з пихи, а набридли ви нам, Німці — ось що! Забрали у полон і тримаєте!

Хлопчик у штанцях. Але полон, в якому вас тримає Колупаєв, на мій погляд, далеко…

Хлопчик без штанців. Що Колупаєв! З Колупаєвим ми порахуємось… це так! Давай по правді говорити. Правду ти сказав: є у вас і культура, і мистецтво, і вільні установи,**) але ось що зле: до нас ви приходите зовсім не з цим, а тільки, що-б напакостити. Хто самий безсердечний гнобитель російського робітника? — Німець! Хто самий безжалісний подаґоґ? — Німець! Хто додає духу сваволю, для нього є самим невмолимим і завше готовим знаряддям? — Німець! І поміть, що, порівнюючи, вся ваша наука — другого сорту, мистецтво — також, а ваші установи тим більш. От чому вас скрізь ненавидять, не тільки у нас, а скрізь. Ви підїзжаєте з наукою, а кожному думається, що ви для того прийшли, щоб науку припинити; ви вказуєте на ваші вільні установи, а кожний є переконаний, що при одній вашій появі, мусить умерти яка-б не була вільна думка. Всі вас бояться і ніхто нічого не чекає, крім каверзи. Он ви, кажуть, Берлин на славу збудували, а нікому і дивитися на нього не хочеться. Навіть свої „обєднані" Німці, і тим моторошно від вас „обєднувачів". Є-ж цьому яка причина!

Хлопчик у штанцях. Звичайно, від неосвічености. Неосвічена людина все одно, що нижчий організм, а чого-ж від нижчих організмів можна чекати!

Хлопчик без штанців. От бачиш, ковбаса! Тебе ще від землі не видно, а ти вже он як базікаєш!

Хлопчик у штанцях. „Ковбаса", „дзуськи" — які погані вирази! А ще ви, Росіяне, похваляєтесь багацтвом вашої мови! Цілу годину розмовляю я з вами, російський хлопчику, і нічого не чую, крім загадкових слів, які не на одну мову і перекласти неможно. Між тим справа цілком зрозуміла. От вже двадцять років, як ви похваляєтесь, що ідете велитенськими кроками вперед, а деякі з вас навіть про якесь „нове слово" заговорюють — і що-ж виходить? Що ви і бідніше, ніж коли небудь були; що лайка у вас більш ніж коли регулює ваші відношення до урядових кол; що Колупаєви тримають у полоні ваші душі; що ніхто не довіряє вашій солідарности; ніхто не рахує ні вашу дружбу, ні вашу ворожнечу!… ах!

Хлопчик без штанців. Ахай, Німче! я тобі кажу, що це власне і є… цікаве!

Хлопчик у штанцях. Рішучо нічого не розумію!

Хлопчик без штанців. Де-ж тобі зрозуміти! Казав я вже тобі, що за шаг чортові душу продав, — от він тобі тепер і заступив світ!

Хлопчик у штанцях. „Казав"! Але-ж і я говорив, що ви тому-ж чортові дурно душу віддали… здається, цей ґешефт не дуже то принадний…

Хлопчик без штанців. Так то дурно, а не за шаг! Дурно віддав — значить і знову забрати можу… Ех, ковбаса, ковбаса!

— — — — — — — — — — —

Але тут розмова раптом припинилася, тому що я прокинувся.

*) Прошу читача памятати, що все це робиться у сні, і не дивуватися, що німецький хлопчик висловлюється мовою, не зовсім відповідною для його віку.

**) З боку російського хлопчика цей спосіб висловлюватися є ще більш ненатуральний, але, повторюю, у сні нема нічого неможливого.

РОЗМОВА З МАНУЇЛЬСЬКИМ.

Кореспондент львівської польської ґазети „Курєр польскі" мав розмову з делеґатом радянської України в Ризі, комісарем Мануїльським. Розмова, яка здебільшого торкалась української справи, була такого змісту:

— Чи совітський уряд затвердить децизії зїзду українських рад і факт, що український нарід уже перевів самоозначенне?

— Смішним воно було би, як би се вчинив український нарід, а передівсім його трудові маси, але не про се виключно ходить — сам проголосив свою самостійність, якої ніхто не має права квестіонувати а/бо затверджувати. Впрочім, актом з 11. січня, 1920, рада народніх комісарів признала право України до самостійности. Не допустимо отже до спекульовання—прошу вибачити за різкий висказ—засадою самоозначення народів і визискування її для чиїхнебудь імперіялістичних цілий.

— Якіж відносини радянської України до Росії?

— Ми є в найтіснійшому союзі військово-політично-економічному і тому маємо спільні комісаріяти в сих галузях.

— Чому-ж нема українського посла в Москві і на відворот?

— Буржуазний пересуд... Живемо із собою в такій приязни, що нам не потрібні ніякі посли. Замість дипльоматичних взаємин, у будучих комуністичних державах, буде панувати міжнародня солідарність.

Справу Білоруси Мануїльський трактує аналогічно як справу України. І вона вже полагоджена.

— Польща вважає справу Східної Галичини також за полагоджену.

— О, щодо того, то ні! Не погодилося би се з нашим гаслом „одної, неподільної України". Українці є там численно дуже сильні.

— Отже плебісцит?

— Принципіяльно вважаємо за найкрасший спосіб реґулювання етноґрафічних спорів. Не пересуджує се одначе справи.

— А Польща собі не уявляла, щоби Львів і Перемишль мали бути відірвані від Польщі.

— Дуже не консеквентно з вашої сторони. Впрочім ще побачимо.

* * *

Крім сего кореспондент подає зміст розмови Мануїльського з представником французької преси. Зміст її такий:

Петлюра не істнує для Росії ні для радянської України, бо нічого він не представляє і не посідає ніякої поваги, а коли Польща заключила з ним певні уклади, то ми не будемо могти їх признати обовязуючими; інакше представлялася би справа тоді, як би ті уклади заключені були з реґулярними урядами, як Анґлія, Франція, Німеччина, але не з Петлюрою. Розуміємо добре, що Польща мусить шанувати свою честь і зложений підпис, хоч трактати, заключені з Петлюрою, не заслугують на се.

Подібно мається справа з Вранґлем. Не може бути й бесіди про якийнебудь уклад з ним, єдино війна може урегулювати з ним взаємини і сподіємося, що скоро з ним впораємося. Його сезон уже скінчився, про що свідчить хоч би місія Махрова у Варшаві, яка не осягнула ніяких позитивних результатів, бо Польща здає собі справу з дійсности.

З самою Польщею річ мається інакше. Не будемо вмішуватися в її внутрішні справи. Наша дотеперішня пропаґанда була необхідним оружєм по мирі в Берестї проти мілітаризму; ми мусіли пробудити народні маси хоч би в Німеччині, щоби там провалити імперіялізм, за що Франція повинна бути нам вдячна.

Сьогодня справа представляється інакше: ми сильні і сила зорганізована; большевизм осягнув уже точку еволюції, що сміло може підприняти підняття спільних інтересів зі своїми сусідами, мимо ріжниць, які заходять між урядами.

Свідчить про се наше недавне минуле: не робили ми ніякої пропаґанди в Латвії ні на Литві, відколи ми заключили мир, і се є наша тактика по заключенню мира, бо пропаґанда входить у нас в обсяг ведення війни. З хвилиною, коли залишаємо війну, залишуємо теж і пропаґанду.

З Польщею можемо погодитися навіть в справі Східної Галичини, до якої вона привязує так велику вагу. Є се справа, яка може бути полагоджена мирною дорогою між Польщею, Росією і Україною при узглядненню сього факту, що, оскільки міста там є польські, то села українські.

Совітська Росія є за миром з Румунією, оскільки вона захоче приняти часто повторювані пропозиції Росії відносно Бесарабії, де подібно як в Галичині пропонується референдум, але без присутности збройних сил.

З ДІЯЛЬНОСТИ ТОВ. „КОБЗАР" НА ЗАКАРПАТТЮ.

Підчас побуту Української Республиканської Капелі в Берліні за браком коштів припинилося фінансування капелі, що викликало її розвал. Причиною сього розвалу був невдалий склад членів капелі з боку громадського й політичного, а також з боку інтеліґентности. Поруч з ідейними людьми, давними українськими діячами, стояли бувші офіцири російської армії, інтендантські урядовці, дрібні актори з російських труп — все особи, які з українством нічого спільного не мали, а деякі навіть обстоювали право уживання в капелі російської мови. Служба в капелі привабила богатьох з них перспективою заробітку; деякі старалися в сей спосіб ухилитися від війска. Людям такого типу припинення платні одібрало всяку владу над собою і вони розпочали ряд скандалів, зпочатку у внутрішнім життю капелі (плювали в вічі, грозили кулаками, лаялись нецензурно і т. д.), а потім і перед очима сторонних людий (на концерті 8. липня в Берліні ультимативно відмовились співати, провалили справу з подорожю до Америки, фальшували документи і т. д. і т. д.).

Частина членів протестувала проти такої компромітації української справи в очах чужинців і проти неможливої атмосфери внутрішнього життя. Сю опозицію в числі 16 осіб було звільнено з капелі тими темними елементами її, яким удалося при допомозі п. Кошиця захопити владу в капелі в свої руки. Над звільненими членами ще й помстилися, затримавши в касі капелі належну їм за минулі місяці платню, тоді як сі звільнені не одержали ніяких ліквідаційних належитостий. І все се насилля ділось в Берліні з ласкавою співучастю п. Порша.

Вкінці липня решта капелі з п. Кошицем на чолі виїхала на чеські курорти, де помалу розвалюється далі і ужеб давно розбіглася, колиб її членів не звязував панічний страх перед Україною, а також надія на американські доляри.

Друга зноваж частина, виключені 16 чоловік обєднались в музично-драматичне товариство „Кобзар", про яке вже була згадка в „Укр. Прапорі" і за неможливістю проїхати на Україну, рішила зупинитись на Підкарпаттю і вести тут культурно-освітну працю.

За місяць серпень праця сього товариства дала такі наслідки: 3 концерти в Ужгороді, 2 концерти в Мукачеві, 2 в Берексасі і ряд безплатних виступів: в селі Корчаві концерт для стрілецької сотні, в монастирській церкві „Чернеча Гора" співи на Службі Божій, також і в селі Давидково, де крім Служби Божої відспівано ще концерт в школі виступи по понеділкам в Руськім Клюбі в Ужгороді і т. д.

Від усіх сих виступів залишилось глибоко відрадне враження. Особливий успіх мав перший концерт в Ужгороді, про який місцеві часописі „Народ", „Наука", „Руська Нива", мадярська часопись „Keleny" і инші відізвалися з найвисшою похвалою, „се щось неземне, щось чудеске", „почувши нашу чудову пісню в такім виконанні, ми стали горді, що ми є Русинами" і т. д. Другий концерт в Берексасі по знижених цінах спеціяльно для війска, набраного з місцевих Руснаків, відзначився великим захопленнем слухачів, а також піднесеннем хорові китиці квітів від чеської армади. Співи в монастирі на відпусті в присутности тисячів народу мали величезне значінне, не меньше також виступи в селі Давидково, де самими селянами було обрано спеціяльний комітет для приняття хору. Виступи в Руськім Клюбі підіймають культурне життя місцевого громадянства, як се зазначено в „Науці".

Далі в програмі товариства стоїть ряд оперет.

Праця провадиться як по містах, так і по селах Підкарпаття. Не зважаючи на величезні труднощі, діло йде, бо енергію в праці підтримує свідомість, що ся праця особливо необхідна тут, в сім культурно занедбанім краю.

(„Укр. Прапор") Я. К.

Видаленнє Мазуренка з Естонії.

Риські часописи доносять про видаленнє дня 8. вересня з Естонії представника радянської України Семена Мазуренка. Він був призначений на голову української радянської місії в Берліні. В подорожі через Естонію його інтерновано і тепер відставлено до совітської Росії.

МІСЦЕВІ ОГОЛОШЕННЯ.

ТЕАТРАЛЬНІ ПРЕДСТАВЛЕНЯ.

(В сій рубриці містимо оголошеня театральних представлень, концертів і забав, не подаючи у них точок програми, імен осіб беручих участь і без довгих покликів).

COHOES, N. Y.

Заходом **Ам. Кружка „Бандурист"**, відограєсь представленне **ЗОРЯ НОВОГО ЖИТТЯ, в неділю, дня 24. с. м.,** в гали парохіяльній. Початок представлення о годині 8-мій вечер. На се представленне запрошуєсь всіх Українців як місцевих так і з других плейзів, як напр. **Watervliet, Troy, Albany** і других місцевостий.

27-28 КОМІТЕТ.

NEW YORK, N. Y.

Українська Нар. Громада в Ню Йорку устроює з нагоди

ТРИЛІТНОГО ЮВИЛЕЮ

отворення Українського Нар. Дому

ВЕЛИКИЙ КОНЦЕРТ

В НЕДІЛЮ, 24. ЖОВТНЯ 1920

в Концертовій галі Укр. Нар. Дому, 217-219 East 6th St., New York, N. Y.

— Початок о годині 7.30 вечером.

ВСТУП 75 ЦЕНТІВ. 28

ПО КОНЦЕРТІ БАЛЬ.

РУХ У ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗА.

НОРТГЕМПТОН, ПА. Тов. „Укр. Січові Стрільці", від. 44, повідомляє своїх членів, що місячний мітінґ відбудеться в неділю, 24. жовтня, о годині 1.30 пополудни, в гали Онущака. Проситься всіх членів, аби явилися на сей мітінґ, бо на нім здасть справозданне делеґат з конвенції. — А. Чепеляк, секр.

ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ. Бр. св. Василія, від. 168, повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що річний мітінґ відбудеться дня 7. листопада, о годині 2-гій пополудни, в гали п. Михайла Вавerчака під числом 720 Чарлз стріт. Проситься всіх членів явитися на тім мітінґу, бо є важні справи до полагодження. Контрольна комісія здасть справозданне касове з цілого року. Буде вибір нового уряду і будеться приймати нових членів до братства без вступного, а до У. Н. Союза після статута. Котрий член не прийде на сей мітінґ, заплатить кару 50 цнт., а урядник $1.00. — Н. Головатий, предс.; І. Денис, кас.; Г. Клим, секр.

КАРТЕРЕТ, Н. ДЖ. Отсим повідомляється, що мітінґ тов. „Січ", від. 342, відбудеться в неділю, дня 24. жовтня, о годині 1-шій пополудни, в гали під ч. 5-7 John St., cor. Rahway Avenue. Кождий член повинен прийти на той мітінґ, бо є важні справи до полагодження. — Д. Міхновський, секр.

ПОШУКУЮ ВІЛІЯМА АНДРУСОНА,

котрий прибув з Канади до Рочестер і перебував ту через кілька місяців, а походив з України. Він не мав ніякого заняття, лише проходжувався найбільше коло сальонів, представляючи себе дитективом, арештував ночами пяних людий, носив при собі всяке оруже, револьвер, відзнаку і ланцюх на руки. При сій нагоді я попала в ось-таку пригоду. Року 1919-го старенький мій батько умираючи, лишили у мене $1.300 для мами і семеро малолітних дітий в краю. Але був тут ще в Америці один мій брат, нероба, про котрого через 5 літ не було відомости. Аж тепер зявився і довідався о сих грошах і хотів відобрати, бо сам в Америці 11 літ та цента не має. Я вдалася до суду в тій справі і тоді саме довідався той російський дитектив. Він почав жалувати мене і удавати, що він є наданий судом та хотів взяти гроші і судовою дорогою заслати до краю до кого вони належать. Він при сім показав мені книжку банкову на 16 тисяч долярів і се мене переконувало. Я не думала про зраду і вірила йому, бо я сама вірю в чесність, тому дала му все до цента, а той тоді забрався з Рочестер. Отже я осталася без цента. Бідна моя родина. Я заробити не всилі, бо перебулам три операції. Отже прошу, єсли би хто сего птаха бачив, то прошу як найскорше дати знати до найблизшої поліції і сказати про випадок, то вони зараз будуть знати хто він є, бо вони шукають за ним від довшого часу. Так само прошу подати своє імя і адресу, а дістанете нагороди $50. Сей птах є середнього росту, около 160 фунтів ваги, літ 27, на лици червоно-жовтявий, хід поважний, часто ходив до церкви. Хто спостеріг би його в якій місцевости, нехай напише сейчас до мене: JULIA PETRAKOS, 130 Franklin Street, Rochester, N. Y. 28-30

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.

Оголошення женитьби не приймаєсь. — За одно поміщення платиться 10 центів за стрічку (5 слів), дальше поміщень 7½ цента за стрічку від кождого поміщення. Після сього за двоpазове оголошенне з 6 стрічок належить присилати $1.00. Оголошення продажи фарм приймається лише тоді, коли в них є подані сама ріля яка є на продаж, інвентар, запаси, положення і ціна. Рішучо не приймаємо оголошень з всякими дивовижними описами, висловлюванням надмірної прихильности для костумера і нападами на других продавців.

В справі поміщуваних оголошень на адресу „Свободи", не належить запитуватися адміністрацію а писати прямо на таку адресу, яка є подана в часописи. Адміністрація не має обовязку відкривати імен сторін, даючих анонімну адресу.

Пошукую мою жінку, **АННУ СНОВИДА**, зам. Кондратів, з Нараєва, повіт Бережани, Гал., котра перед чотирма роками утікла з Бруклина до Дітройт, Міш., а відтак утікла в незнану сторону, з мущиною, котрий походить з села Убинє, повіт Камінка Струмилова, Гал. Вона забрала зі собою 7-літну дитину дівчину на імя Зофія. Хтоби знав з добрих людий яку відомість про дитину, най донесе на понизшу адресу а отримає нагороду. ALEX KONDRATIW, 46 Clay St., Greenpoint, Brooklyn, N. Y. 8-3

Пошукую **АНДРІЯ ТИХАНСЬКОГО**. Має перебувати десь в Ню Йорку. Хтоби про него знав, або він сам, нехай зволить написати на адресу: EVA WANDZILAK, 198 Ontario Street, Cohoes, N. Y. 28-29

ЯЦКО ДЕМЧУК з Луки, повіт Калуш, пошукує в дуже важній справі своїх шваґрів **ФЕДЯ І ОЛЕКСУ ДРАПАЙЛО** з тогож самого села. Зволяти зголоситися на адресу: 28-30

JACKO DEMCHUK,
Box 526, Vintondale, Pa.

ПОТРІБНО українсько-польського **КОРЕСПОНДЕНТА** до ведення інтересів почтою в Ню Йорку. Знанне писання на тайпрайтер конечне. Зголошуватись письменно з поданнєм практики до: G. HELBIG, 100 Wald Ave., Jersey City, N. J. 25,27-2

СТАРША женщина, добра господиня, найде місце в домі священика поблизу Ню Йорку. Листовні зголошення належить висилати на адресу: "POSADA", c/o "Svoboda", 83 Grand St., Jersey City, N. J. 27-29

ДОБРА нагода купна двох домів з всіма урядженнями. Услівя приступні. Голоситись під ч. 54 Florida Street, Elizabeth, N. J. 26-28

ЕКСТРА! Конець прийшов для злодіїв і ошустів! Хто Вас обікрав або ошукав? Де твій муж або жінка? Прийдіть зі своїми клопотами до нашого офісу до одинокого українського детектива Михаїла Ґеллес, капітана Резервової Поліції. Приймаєм справи по цілій Америці. Порада даром. Повне вдоволення. Памятайте на адресу: **MICHAEL GELLES, 291 Broadway, New York City — Telephone: Worth 3515.** 100—

НА ПРОДАЖ бучерня і ґросерня, добре вироблений бизнес, відповідний для Українця. Ціна приступна, в добрім положенню, на розі, межи Українцями і Славянами. Голоситись на адресу штору: 2136—5th Avenue, Pittsburgh, Pa. 28-29

ЗА ДАРМО вишлемо кождому нову стінну мапу Галичини і України, хто пришле 5 адрес своїх знакомих і 10 центів на кошта пересилки. 23-28

THE STANDARD BANK,
55 Avenue B, New York, N. Y.

ПОКОНАЙТЕ СВОГО ВОРОГА.

Ваш небезпечний ворог є тут в Америці, а ним є те, що Ви не почуваєтесь тут як у себе в дома. Не можете поняти дійсного життя Американця бо не можете з ним порозумітися і розмовитися задля незнання англійської мови. Нашою легкою методою Ви навчитесь мови протягом 3 місяців через почту. Сотки учеників вивчились в нашій школі. Маємо богато вдячних письм. Пробні лекції і подробиці висилаємо за 10 цит. грішми або марками, можна і канадійськими. Адресуйте: 02-04

FIRST AMERICAN PREPARATORY SCHOOL,
Dept. 46, 525 West 47th St.,
New York City.

НОВИНКИ.

Поворот українських бранців з Сибіри.

Як сповіщають телеграми до Американського Червоного Хреста, сими днями виплив з Владивостоку транспортовий пароплав „Шарнгорст", везучи до Тріесту 2.200 бувших угорських, галицьких і українських бранців. Богато з них вертається в рідний край, пробувши на Сибіри в полоні цілих шість тяжких літ. „Шангорст" є одним з тих кораблів, які були наняті американським Обєднаним Комітетом для Помочі Поворотцям, аби відвозити їх домів. Для тої ціли американський комітет працює спільно з відомим норвежським діячем Фрітйофом Нанзеном. Є намір відправити як найбільше бувших воєнних бранців з Сибіри, поки ще зима не заперла владивостоцького порту. Обєднаний Комітет складається з американських запомогових организацій, а власне належать туди: Американський Червоний Хрест, Товариство Приятелів, американські товариства помочі для австрійських і для угорських бранців, Рада Христових Церков в Америці, жидівський Обєднаний Комітет і Йонг Мен Крішчен Асосіейшен.

15,000.000 женщин більше ніж мущин.

Тому, що 35,000.000 мущин стратило своє життє підчас світової війни в Европі і Азії, 15,000.000 дівчат умре не віддавшись. Сі числа зладив Німець, др. Швайсгаймер; їх уважають за офіціяльні. На кождих 1.000 мущин у віці 18 до 45 літ припадає в Франції 1.230 женщин, в Англії 1.175, в Італії 1.228, в Німеччині 1.180, в Австрії і Угорщині 1.230.

180 бочок пива вилято до ріки.

180 бочок правдивого пива „Гай лайф" пійшло до ріки, коли урядники тверезости міста Шікаго відкрили його на кораблі, що причалив був до пристани в Шікаго.

Відкрито лік на проказу.

У санаторії в Гонолюлю вилічено 36 пацієнтів прокази за помочию чавмугра оливи. Вилічених випущено під тим услівєм, що вони будуть під строгим медичним наглядом ще один рік і коли хороба не відновиться, їх цілком освободиться.

Найстарший чоловік.

Лікарі Червоного Хреста в Константинополи, по перегляненю всіх записок про найдовший вік чоловіка, кажуть, що по їх думці Зора, котрий уродився в Арменії 1775 року, є найстаршим чоловіком на кулі земській. Тепер він числить 145 літ. До Константинополя заїхав ще хлопцем. Женився перший раз, як мав 18 літ. Коли перша жінка вмерла, оженився вдруге і є батьком 15 дітий, з котрих лиш один син жиє, маючи вже 96 літ. Тепер він працює за сторожа коло військового магазину в Тап-Гийк. На здоровлю трохи вже підупав і тірко нарікає на лікарів, що приписали йому лиш молочні страви.

Засуджено 25 заговірників.

В Каїро, Єгипет, закінчилася сими днями розправа проти так званої „громади мести". Увільнено чотирох оскаржених, а двайцять пятьох узнано винними. Засуд проголоситься пізнійше. Задачею сеї громади було позбуватися за помочию морду всіх урядників, не виключаючи навіть і самого султана та його міністрів, коли лише вони занимали свої місця проти волі народу і на шкоду йому. До заговірників належав також Абдул Раменбей, колишний провізоричний губернатор Єгипту. Громада ся завдяки великій секретности позбавила життя не одного великого англьо-египетського урядника.

Добре і тане средство.

Найтаншим і найліпшим дезинфекційним средством є світло. Сконстатовано се многими лікарськими досвідами. На примір: кинено заразки ріжних недуг на одіж, кожухи, меблі і г. п. і виставлено їх на ділання сонячного світла, а опісля роблено досліди, скільки ще тих бакцилів лишилося живими. Результат був задивляючий. Бакцилі, що спричиняють холеру, зістали знищені сонцем не тільки на поверхні, але і в найглибших верствах одежі.

Витривалійшими показалися бакцилі тифу, сухіт, запалення легких і инші, але і ті погинули по довшім часі такої операції.

Виходить отже, що стародавний звичай, закорінений у людий, виставляти подушки, ковдри і перини на ділання сонця, щоби провітрились, є розумним і корисним. Також спальні повинні бути провітрювані як найчастійше й освітлювані сонцем і тому то завсіди повинні вони знаходитися з тої сторони дому, з котрої найдовше освітлює сонце.

Говорячий тестамент.

Найновійший тестамент в найновійшій і оригінальній формі зістав зроблений недавно одним адвокатом в Айова. Чоловік диктував свій тестамент до рекордуючого грамофона. Опісля свідки заявили (в трубу машини), що вони чули, як тестатор говорив свій тестамент і подали слабізуючи свої імена. Все те зістало зарекордоване на кружку, який опісля відіграно на звичайнім грамофоні, а коли тестатор потвердив, що все в порядку, запечатано його і дано до переховку окружному судовому клеркови. Кажуть, що се перший тестамент такого рода.

Наслідки потрясення мозку.

Один з французьких малярів, вийшовши на ганок, стратив рівновагу і впав з високости другого поверха. Упавши, зірявсь на ноги і здавалося зовсім здоровий. Але небавком показалися смутні наслідки потрясення мозку: забув він своє імя, як також імена своєї жінки і дітий.

Щось подібного сталося було і з доктором Сольгером, славним письменником і лінгвістом, котрий упав з коня і головою ударивсь о камінь. В наслідок того забув він мову англійську і французьку на завсіди. З французькою жінкою говорити мусів через перекладчика, а сам розмовляв уже лиш по німецьки.

Понятте про красу в ріжних народів.

Дивним є, як то кождий нарід зосібна має цілком инші поняття про красу.

В Японії уважають жінку за красуню тоді, коли вона має золоті зуби; в Індіях фарбують красавиці свої зуби на червоно, однак в певних околицях Суматри женщини уважаються гарними тоді, коли в них нема передних зубів. Всі красавиці ходять там з повириваними передними зубами. В Персії орлиний ніс уважають за гарний, а в Японії конець носа мусить бути звернений до гори. В Константинополи, де червоний волос є рідкостю, всім припадає він до вподоби, і тому то, щоби приподобитись мущинам, дівчата там часто фарбують собі волосе на червоно. І Англійці любуються нині в червоних косах, а їх новелісти, щоби бути популярними, приоздоблюють героїні своїх повістий волосем тої краски.

В Африці уходить за красуню дівчина з дуже чорним кучерявим волосем, з великими очима, з грубими губами, з грубим як ходак носом, а шкірою блискучою як вишварцувана печ.

Факти з науки і знання.

Орел летить 150 миль на годину, а голуб 40 миль.

Робуче життє чоловіка є поділене на чотири періоди: від 20 до 30 бронзовий період; від 30 до 40 срібний; від 40 до 50 золотий; від 50 до 60 зелізний. Найкрасшу інтелектуальну силу і здоровий розсудок чоловік має між 40 а 50-тим роком.

Волосе яснійше є лекше. Ясного волося знаходиться на людській голові пересічно 140.000, брунатного 110.000, а чорного лише 103.000 волосків.

Верблюд може нести два рази більший тягар від вола. З тягаром 400 фунтів верблюд може йти через 12 до 14 днів без води, роблячи денно 40 миль. Верблюди можуть сповняти роботу від 5-літ; по 21 літах їх сила зменьшується, хоть вони звичайно жиють 40 літ.

Добрий чистий лід на 2 цалі грубий вдержить чоловіка в ході; 4 цалі грубий удержить коня з іздцем; 6 цалів удержить пару коний і віз зі середним тягаром.

З одної пари кріликів можна розвести в 4 роках 1.250.000 кріликів. Австралія рік-річно висилає до Англії 6 міліонів кріличих шкірок.

Чоловік вмирає задля браку воздуха в 5 минутах; задля браку спання в десятьох днях; задля браку води в сімох днях; задля браку поживи від 7 до 15 днях.

Початки письма.

Говорять, що старинні Фенікійці були винахідниками письма і що від них перейшло воно до Греції.

Однак наука твердить, що письмо істнувало ще перед Фенікійцями. Початків письма треба шукати в дуже давних часах, коли то люди порозумівалися образковим письмом. Геольоги знайшли в многих печерах сліди такого образкового письма. У викопах з печер в Еспанії, Франції і Німеччині знаходиться не тільки подоби чоловіка і звірят, але певно змодифіковані знаки, котрі з певностию мусіли щось означати і служили немов письмо в цілях порозуміння. Щоби післати якесь звідомленне до другого, колишний чоловік рисував предмет або звіря, про котре хотів говорити. Коли хотів запросити своїх сусідів на лови на медведя, то рисував медведя, лук і ще деякі прибори.

Коли кілька разів посилав таке запрошенне, то вже рисував тісамі річи в скороченю. Замісць цілого медведя рисував уже лиш голову, значить уживав меньших значків, що означали тесаме, що попередні в цілости. І так зачали вироблятися перші знаки письма.

Такий перехід з образкового до чимраз доскональшого письма видний на многих старинних написях перських, вавилонських і висщих осередках найстаршої людської цивілізації. Гончарські вироби в Персії представляють, як фігура чоловіка або звіряти були рисовані чимраз меньше виразно і як вкінци повстали знаки не подібні до первовзору, але означали тесаме.

По хінським і японським письмі можна видіти, що колись мусіли то бути предмети рисовані. Одна хінська буква має значінне цілого слова. Наприклад буква в формі людського серця означає в хінськім письмі думку. Се повстало з того, що давно Хінці вірили, що серце є осередком думок.

Батаків, дике племя на острові Суматра, уважають за найменьше розвинених умово зі всіх галузий людського роду. Коли Батаки хочуть завізвати членів свого племени до війни з Европейцями, то посилають по краю вязку листя кокосового, меч і роги до трублення. Звичайно більше поступові дикі племена мають свої знаки, які можна уважати за букви, але племена на низкім уровени умового розвитку ще і нині послугуються рисунками для спільного порозуміння між собою.

Складники в людському тілі.

Одна пятнайцята часть ваги людського тіла складається з вапна. Найбільше є його в костях, хоч і в других органах знаходиться його також богато. Тому то важним є, щоби в поживі, подаваній дітям, котрих кости ще розвиваються, знаходилося подостатком вапна. Звичайна і найліпша пожива, в якій знаходиться процентово найбільше вапна, є молоко. В моркві і шпінаку є його також певна скількість.

Слина то лік.

Часто чуємо такі фрази: „вилизався", „присхло як на собаці", „може вилижеться з хороби" і тим подібні.

І хоч висказувані вони є так собі з дотепу, мають за собою причину і немало правди, бо слина наша є знаменитим ліком.

Вже сам інстинкт самооборонний викликує у нас рухи, хоч не свідомі, але часто до уздоровлення прямуючі звичайно, коли скалічимо палець і кров іде, то вкладаємо рану до уст, висисаємо кров з рани і по короткім часі бачимо, що кров перестала уходити і рана заскліпилась.

Кількож то разів в давнійших часах лічили мами запаленнє очий своїх дітий слиною. Також при укушенню скаженого пса або їдовитого вужа першим середником ратунку уживано слину, беручи рану до уст і висисаючи з неї кров враз з находячоюся там отрутою. Слиною лічено також лишаї у дітий. А кілько то разів бачилисьмо, як звірята вилизують свої рани і приходять до здоровля.

Майже кождий хробак, відчуваючи біль, виділяє з себе слину і переносить її на болюче місце або лягає на неї. А з рослинами чи не діється тесаме?

Коли яку рослину ушкодимо, зранимо, тоді рослина замісць натурального соку виділяє слину зовсім подібну до людської слини, а виділяє її лиш на те, щоби залїпити нею рану, тобто уздоровити себе.

Таких примірів, де чоловік, звіря, хробак чи рослина лічаться в многих випадках виключно слиною, можна навести сотки.

Наука ограничається лиш до такого признання, що слина складається з неорганічної соли і по части з органічних складників, як муцина і птиаліна; що слина виграє дуже важне значінне в травленню, що уможливляє її роздробленне, а хемічне її ділання перетворює деякі складники поживи в цукор, що є неминуче потрібним до процесу травлення.

Як в кождім випадку так і тут обсервації наукові богато нас учать. А учать вони нас ще і того, що слина є також добрим антисептиком, тобто чистить і гоїть.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".